

Utredning söder om Hyndevadsfallet

L1984:1034, L2025:492–L2025:500, L2025:556–557

Husby-Rekarne 38:18_1

Husby-Rekarne socken

Eskilstuna kommun

Södermanland

Nina Balknäs

ARKEOLOGGRUPPEN I ÖREBRO AB
Radiatorvägen 11, 702 27 Örebro
Telefon 019-609 04 10
www.arkeologgruppen.se
arkeologgruppen@arkeologgruppen.se

*Översiktskarta över Sverige med
Södermanlands län markerat i rött.*

© 2025 Arkeologgruppen AB
Arkeologgruppen rapport 2025:04
Lst dnr 431-7141-2023

Författare	Nina Balknäs
Kvalitetsgranskning	Erica Strengbom
Grafisk form	Nina Balknäs
Omslagsfoto	Del av utredningsområdet fotat från den centrala våtmarken i väster. I bakgrunden syns höjderna med de förhistoriska lämningarna.
Foto	Arkeologgruppen AB om inte annat anges i figurtexten.

Upphovsrätt, om inget annat anges, enligt Creative Commons licens CC BY.
Villkor finns tillgängliga på <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed sv>

Fastighetskartan: © Lantmäteriet Dnr: R50223371_200001

Terrängkartan, samt GSD-Översiktskartan: Lantmäteriet (CC0)

ARKEOLOGGRUPPEN AB RAPPORT 2025:04

ARKEOLOGISK UTREDNING

Utredning söder om Hyndevadsfallet

L1984:1034, L2025:492–L2025:500, L2025:556–557

Husby-Rekarne 38:18_1

Husby-Rekarne socken

Eskilstuna kommun

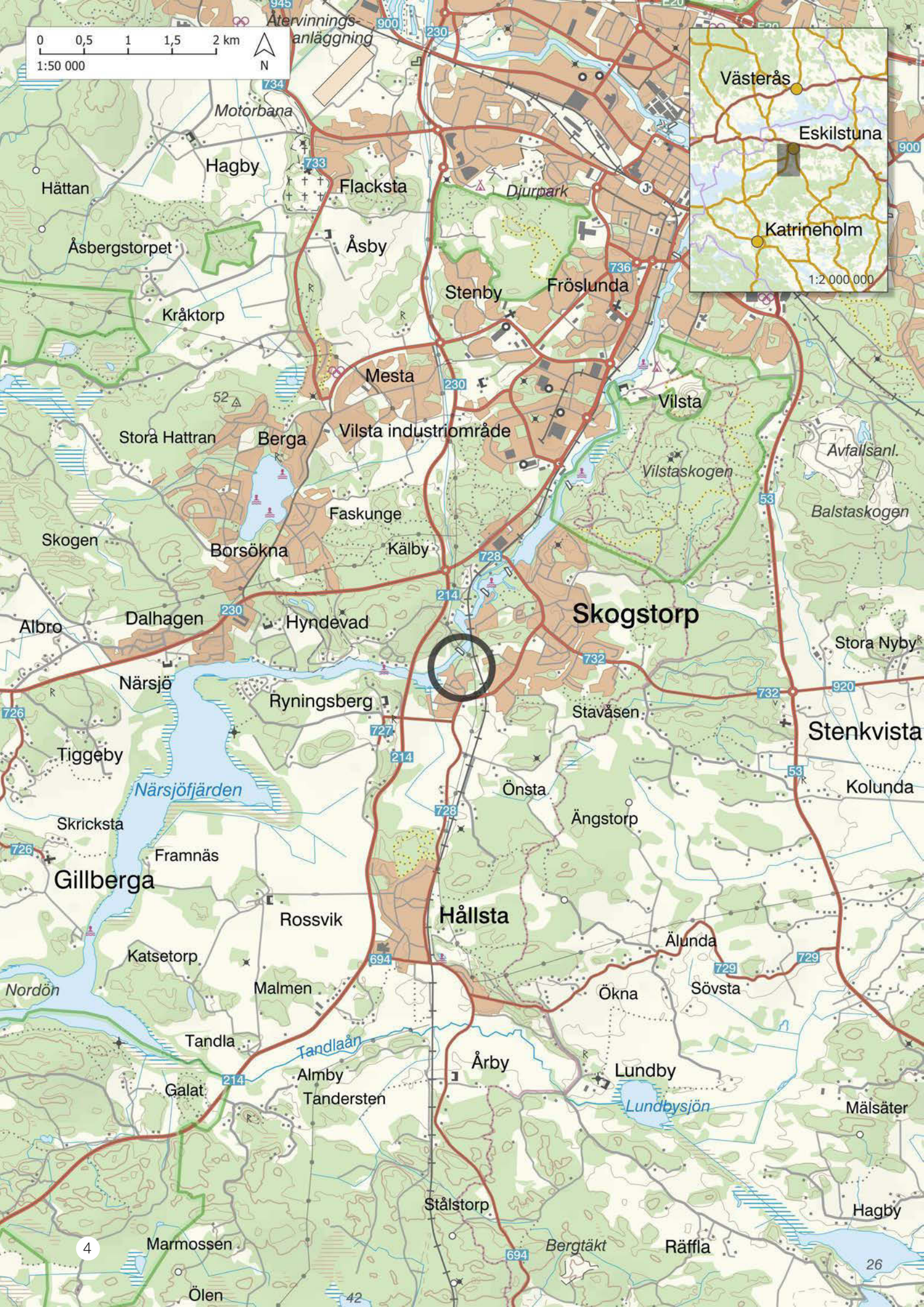
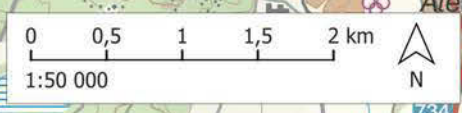
Södermanland

Nina Balknäs

Lst dnr 431-7141-2023

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Sammanfattning	5
Inledning	6
Bakgrund och kulturmiljö.....	8
Den förhistoriska kulturmiljön.....	8
Den historiska kulturmiljön.....	10
Ett omdebatterat område	13
Tidigare arkeologiska insatser i närområdet.....	14
Syfte, målgrupper och ambitionsnivå	14
Metod och genomförande.....	15
Resultat.....	16
Norra delområdet	18
Objekt 1, dike A252	18
Objekt 2, smideslämning A210, A218	20
Objekt 3, husgrund, historisk A199.....	21
Objekt 4, husgrund, historisk A108, A124, A232	22
Östra delområdet.....	24
Objekt 5, Stensättning A437.....	24
Objekt 6, Stensättning A426.....	25
Objekt 7, Stensättning A413 – L1984:1034	26
Objekt 8, härd A145.....	26
Västra delområdet	28
Objekt 9, brunn A129	28
Objekt 10, våtmark.....	29
Södra delområdet.....	31
Objekt 11, boplatssområde A256, A270, A278.....	31
Objekt 12, hägnad A303	32
Objekt 13, röjningsröse A287.....	32
Objekt 14, boplatssområde A320, A326	33
Utvärdering av resultaten i förhållande till undersökningsplanen	34
Tekniska och administrativa uppgifter	35
Referenser	36
Förteckning över figurer.....	38
Förteckning över tabeller	39
Förteckning över bilagor	39
Bilagor	40
<i>Bilaga 1. Schakttabell</i>	<i>40</i>
<i>Bilaga 2. Anläggningstabell.....</i>	<i>43</i>
<i>Bilaga 3. Fyndtabell</i>	<i>45</i>
<i>Bilaga 4. Vedartsanalys.....</i>	<i>46</i>
Bilaga 5. ¹⁴ C-analys	47

SAMMANFATTNING

Arkeologgruppen har under hösten 2024 utfört en arkeologisk utredning inom fastigheten Eskilstuna Husby-Rekarne 3:18_1 i Eskilstuna kommun. Arbetet skedde på uppdrag av Länsstyrelsen i Södermanland. Inom utredningsområdet fanns en registrerad fornlämning, registrerad i KMR som stensättning L1984:1034.

Sammantaget påträffades 14 objekt (inklusive den sedan tidigare kända stensättningen L1984:1034). Sju av objekten utgör lagskyddad fornlämning, fem utgör övrig kulturhistorisk lämning. Två av objekten kommer inte att registreras i Kulturmiljöregistret. Från förhistorisk tid finns tre stensättningar, en härd och två boplatsoområden. Från historisk tid finns spår av tre olika verksamheter: från 1500-talet finns lämningar i form av smidesverksamhet, från 1800-talet finns lämningar från slussfogde- och dammvaktarbostäderna samt från odling.

Tabell 1. Objekttabell.

Obj nr	Typ	Antikvarisk bedömning	Lnr
1	Dike	Ej fornlämning	–
2	Smideslämning	Fornlämning	L2025:492
3	Husgrund, historisk	Övrig kulturhistorisk lämning	L2025:493
4	Husgrund, historisk	Övrig kulturhistorisk lämning	L2025:494
5	Stensättning	Fornlämning	L2025:495
6	Stensättning	Fornlämning	L2025:496
7	Stensättning	Fornlämning	L1984:1034
8	Härd	Fornlämning	L2025:497
9	Brunn	Övrig kulturhistorisk lämning	L2025:556
10	Offerplats (möjlig)	Ej fornlämning	–
11	Boplatsoområde	Fornlämning	L2025:498
12	Hägnad	Övrig kulturhistorisk lämning	L2025:557
13	Röjningsröse	Övrig kulturhistorisk lämning	L2025:500
14	Boplatsoområde	Fornlämning	L2025:499

Figur 1 (föregående sida). Översiktskarta med platsen för utredningen inom mörkgrå cirkel. Skala 1:50 000 med instick i Skala 1:2 000 000.

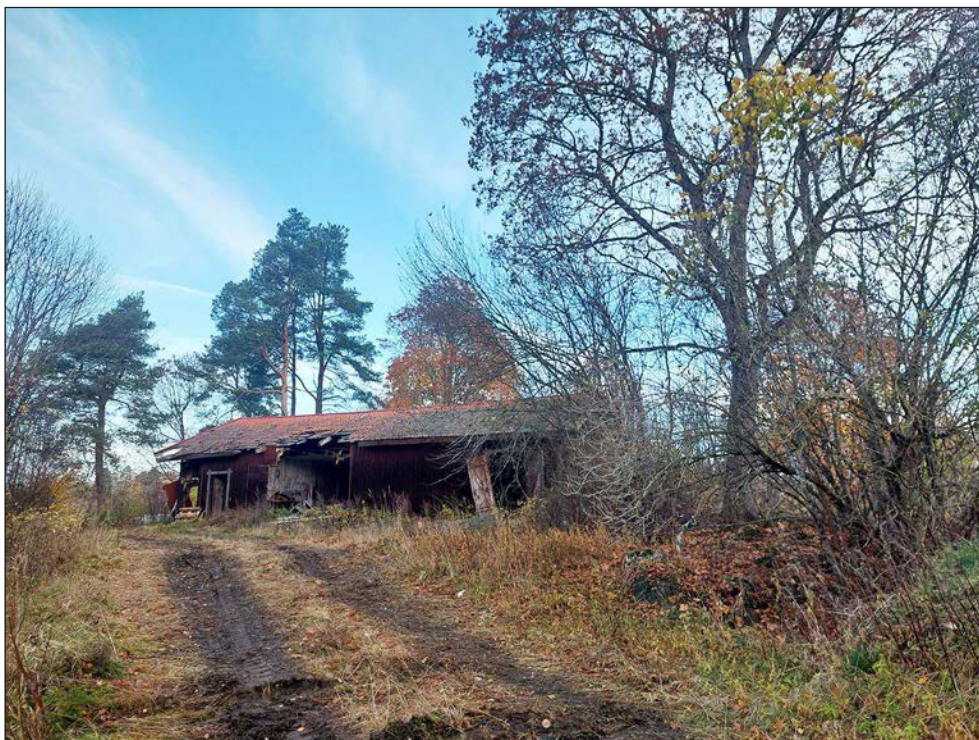
INLEDNING

På uppdrag av Länsstyrelsen i Södermanland har Arkeologgruppen utfört en arkeologisk utredning inom fastigheten Eskilstuna Husby-Rekarne 3:18_1 i Eskilstuna kommun. Beslut fattades i ärendet den 3 maj 2024 (dnr 431-7141-2023). Kostnadsansvar bär av Hjälmarens Vattenförbund.

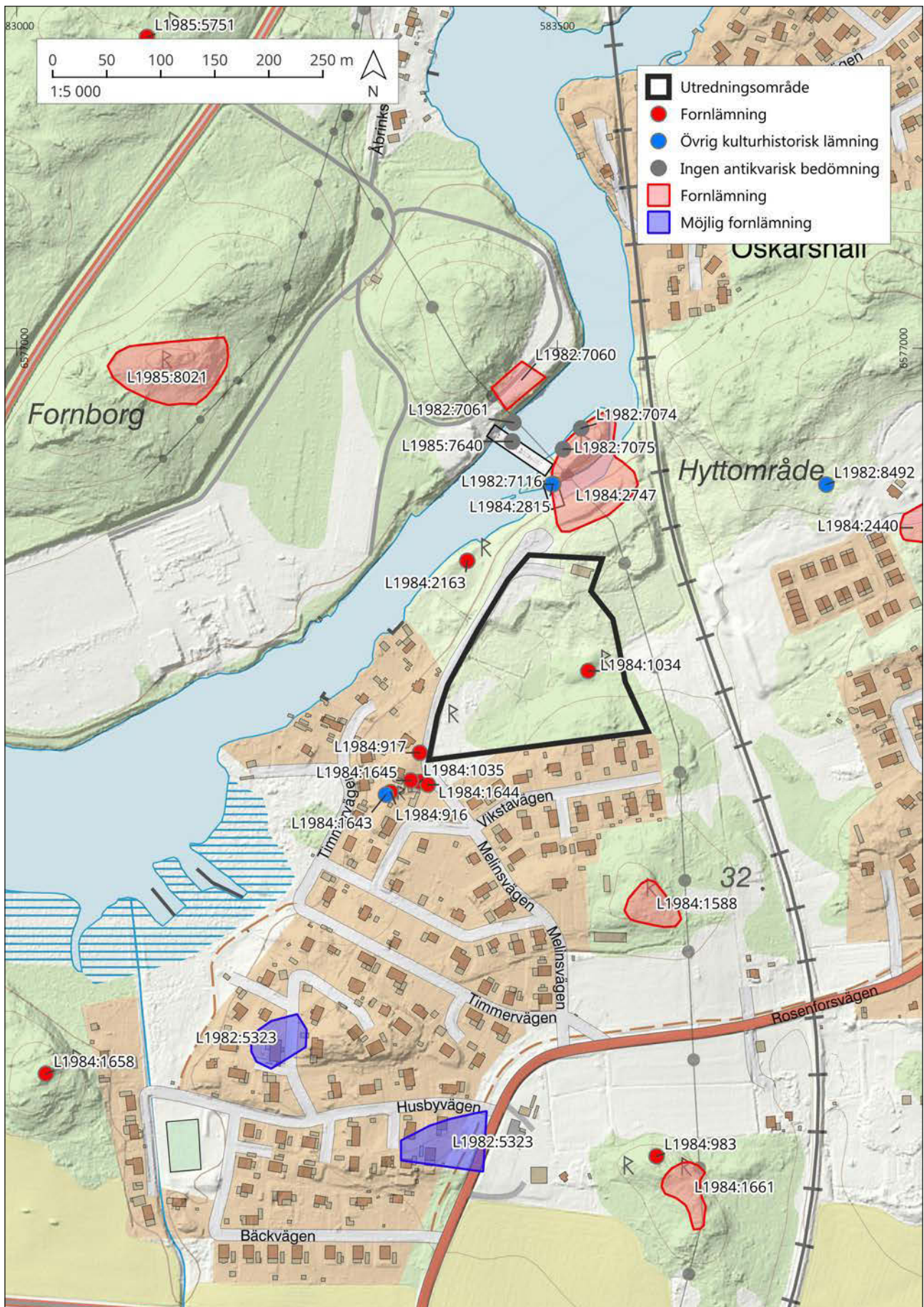
Utredningen består av kart- och arkivstudier, fältinventering och sökschaktsgrävning. Fältarbetet utfördes under hösten 2024.

Figur 2. Översiktsfoto taget från sydöst mot väster.

Figur 3. En förfallen ekonomibygnad står i den norra delen av utredningsområdet. Foto från sydöst.

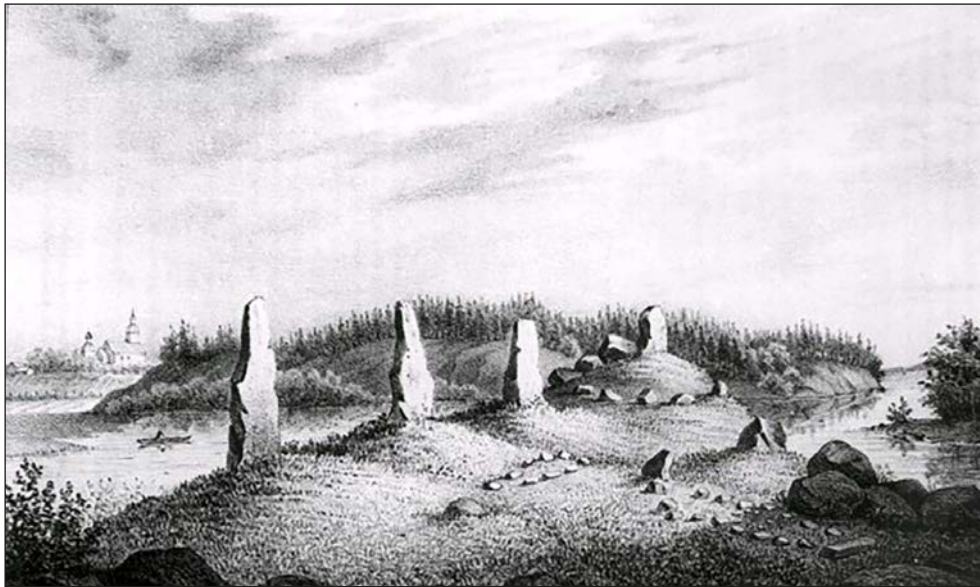
Figur 4. Tidigare kända lämningar registrerade i Kulturmiljöregistret inom och i närheten av utredningsområdet. Skala 1:5 000.

BAKGRUND OCH KULTURMILJÖ

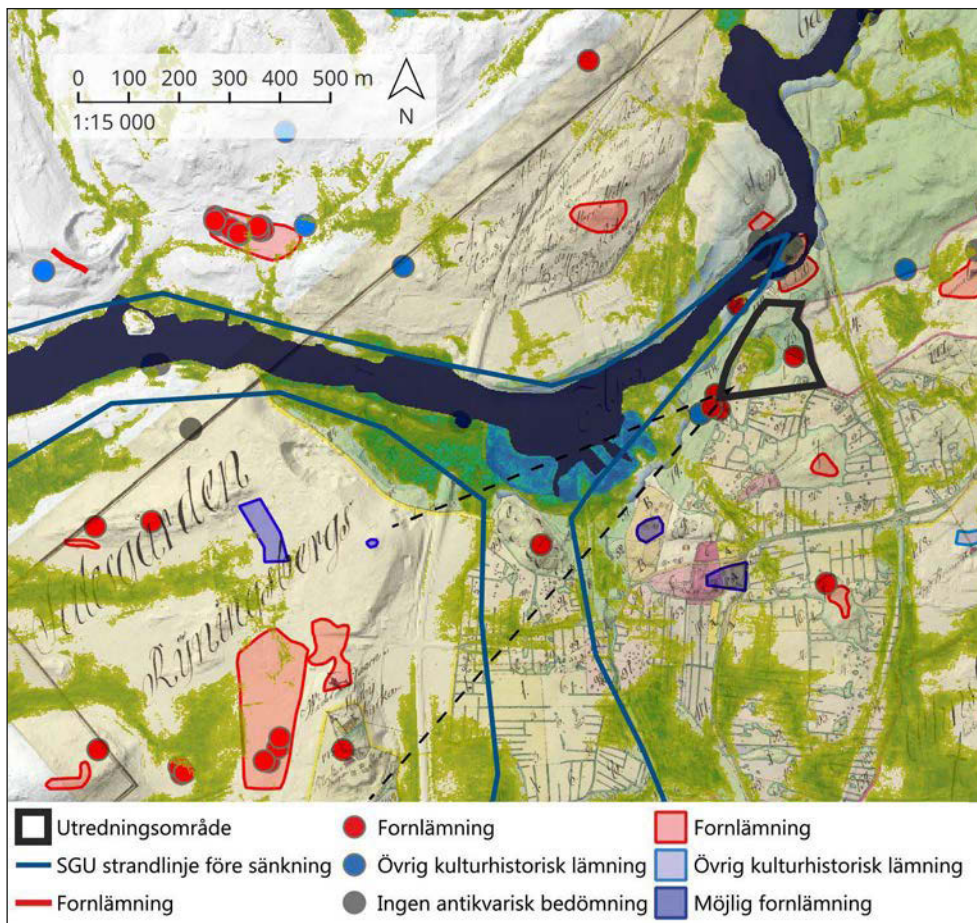
Utredningsområdet består av kuperad terräng mellan 24 och 35 meter över havet. Från den lägsta punkten stiger marken brant mot söder där den åter planar ut. Också mot norr och öster stiger marken, dock inte lika kraftigt där som i söder. Jordarterna i området består av morän och glacial lera/silt. I norr står en förfallen ekonomibyggnad. En väg löper förbi byggnaden svänger i östra kanten av utredningsområdet söderut. Vägen kan beläggas i kartmaterialet från 1731 års karta (LMS C31-30:1). Större delen av området har i historisk tid brukats som hagmark och äng, men i väster finns ett låglänt område som brukats som åker. Även längst i sydväst finns ett mindre område med tidigare odlingsmark. Centralt beläget finns en våtmark. Vid en granskning av det historiska kartmaterialet noteras att den endast finns utsatt i den häradsekonomiska kartan (RAK J112-74-17); dock anges odlingsmarken (nr 2) i 1831 års geometriska avmätning (LMS C31-30:1) som sandblandad, sank och "sjövattnig". Sannolikt har vätan ökat under senare tid, dels beroende på att odlingsdiken siltat igen, dels beroende på att den höga vägbanken väster om utredningsområdet spärrar utflödet till Hyndevadsån som löper ett 50-tal meter väster om utredningsområdet. Ån har haft stor betydelse för transporter och näringar, både i förhistorisk och historisk tid likväl som idag.

Den förhistoriska kulturmiljön

Utredningsområdet ligger i en fornlämningsstätt bygd. Inom området finns sedan tidigare en stensättning (L1984:1034) registrerad. Utanför områdets sydvästra hörn finns ytterligare gravar: stensättningar L1984:916 och L1984:917, stensättningsliknande lämning L1984:1643 och de så kallade "stavstenarna i Husby" (L1984:1035, L1984:1644, L1984:1645) (se figur 5). Richard Dybeck tecknar stavstenarna år 1842 och skriver samma år i sin tidskrift Runa: "Omväxlande, nordiskt storartade skapelser möta här ögat. Från en av skog och larmande vatten omgiven, reslig klippa vid Hyndevadsfallet äger man i en sanning hänförande utsikt. Vid klippans fot, ett rörligt mörker, i vilket fallet oavlatligt stänker klara droppar; höga granar, sträckande barriga grenar över svallet, som ville den dölja dess oro eller mana till frid; det lugna vattnet ovan fallet, liknande en stilla insjö med utskjutande, av ymnig vass och prunkande svärds-liljor bekransade lövdungar; längst bort över den klara vattenytan på en uppstigande ås, bland lummiga lindar, Husby åldriga kyrka." Teckningen är gjord från nordöst och det är intressant att notera att vattennivån i bilden är högre än dagens. Även SGU anger vattennivån som högre före slussbygget i slutet av 1800-talet, men där Dybeck ser sjö anger kartan från år 1807 (LMS C31-30:2) åker (se figur 5, 6). Sannolikt rör det sig om marker som stundtals översilades. Om även det fuktiga området inom undersökningsområdet periodvis haft kontakt med Hyndevadsån är oklart.

Figur 5. Stavstenarna i Husby ses från norr. I bakgrunden syns Husby-Rekarne kyrka. Notera den högre vattennivån i förhållande till dagens nivå. Litografi av Richard Dybeck år 1842 (SLM M034753).

Figur 6. Strandlinjen var före Hjälmarsänkningen och slussbygge under andra halvan av 1800-talet högre. Blå linje anger SGU:s mindre exakta strandlinje medan gröna och klarblå partier anger nutida markfuktighet (SGU). Dybecks blickfång är markerat med streckad svart linje.

För att återgå till fornlämningsmiljön så finns ytterligare en stensättning på den ö som Dybeck tecknade (L1984:1658) och ett gravfält (L1984:1588) med en hög och fem runda stensättningar som är beläget 140 meter söder om utredningsområdet. Runt 250 meter söder därom finns nästa gravfält (L1984:1661) med en hög och nio runda stensättningar. Där finns också en ensamliggande stensättning (L1984:983).

Runt 230 respektive 280 meter östnordöst om utredningsområdet ligger Vreta bytomt (L1984:2440) och en kalkkälla (L1982:8492). På västra sidan Hyndevadsån, alltså i Västerrekarne härad, finns en fornborg (L1985:8021). Ytterligare fyra fornborgar finns inom en 2,6 kilometers sträcka nedströms. Ån utgjorde förr gräns mellan Väster- och Österrekarne härad. När fallet tömdes år 1880 hittades en stor mängd fynd från neolitikum fram till historisk tid (L1985:7640) i bottenlager. Fynden tolkas som deponeringar. Många av fynden består av yxor, främst från neolitikum och bronsålder (Zachrisson 2004:18ff). En kilometer norrut, på andra sidan Hyndevadsån, ligger fyndplatsen för Skogstorpsyxorna (L1985:5760). Yxorna anses ha deponerats i vatten på en plats som liknas vid en amfiteater med offerplatsen som scen (Beckman-Thoor 2002:45f).

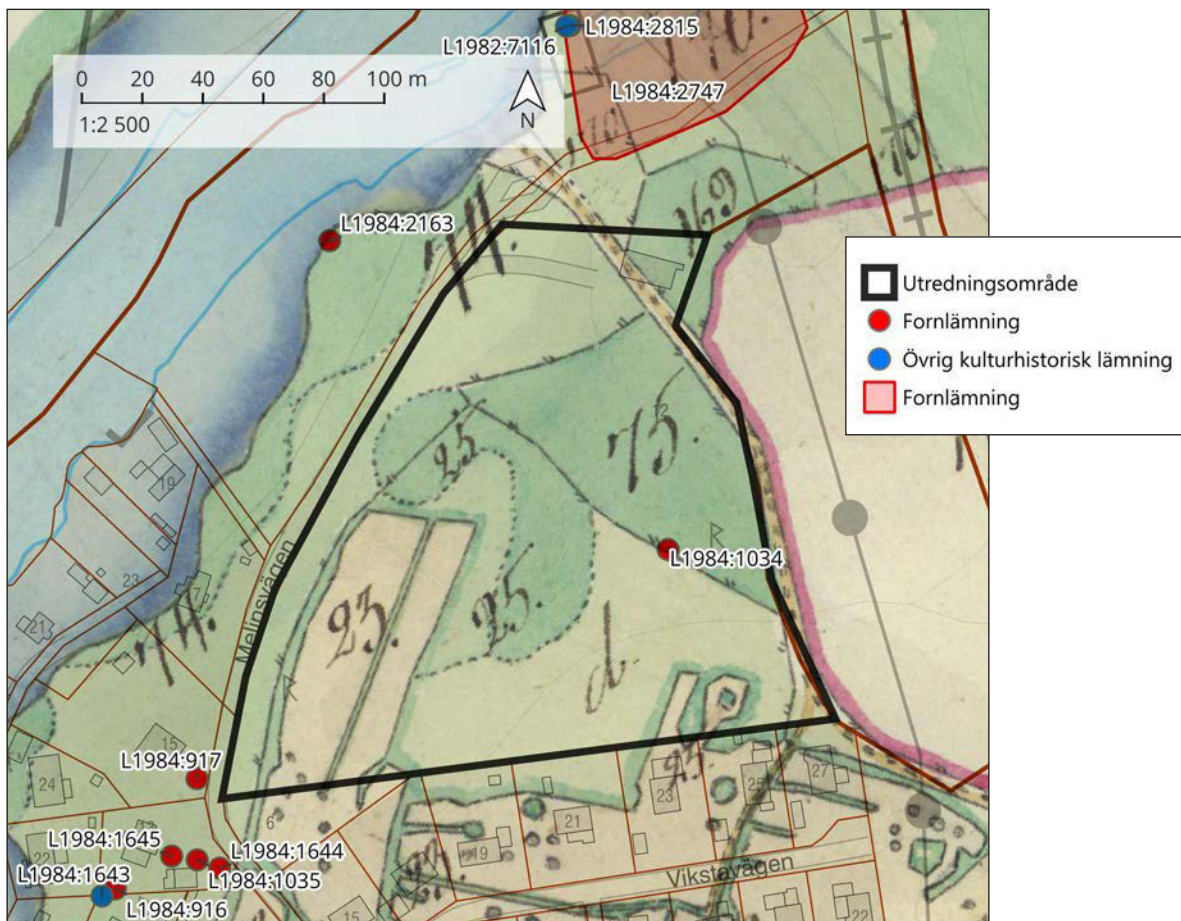
Den historiska kulturmiljön

Den äldsta kartan över Husby-Rekarne är från år 1647 (LMS C31-30:C1:58-9) och visar att området är hägnat. Större delen av utredningsområdet består av hagmark, men i väster finns odlingsjord (se figur 7, sidan 11). Genom utredningsområdet östra del löper en väg från bytomten i söder upp mot en bro vid Hyndevadsfallet. En jämnårig karta (LMS C18-20:C3:20) över Hyndevad visar samma bro och direkt nordöst därom ett kronohemman (L1982:7060) med tillhörande kronokvarn (L1982:7061) (Ulfhielm & Dicksson 2015:12). Under 1600-talet fanns förutom kvarn även en vadmalstamp (L1982:7075) och en såg (L1982:7074) (Ulfhielm & Dicksson 2015:12). En masugn (L1984:2747) och en smedja ska ha funnits på den östra sidan forsen under 1500-talet. Masugnen var endast i bruk en kortare tid under andra halvan av 1500-talet. Idag finns endast slagghögar bevarade. Enligt Ulfhielm & Dicksson (2015 med ref. till Hellberg 1937) ska även framställning av hammarjärn ha förekommit i området. En tysk hammarsmed vid namn Phillipus Hammarsmed omnämns i Hyndevad åren 1561, 1570, 1571. Enligt en odaterad karta, som troligen är från slutet av 1600-talet utifrån stil, har en viss "Lars smed" sin smedja och/eller bostad söder om masugnen (ibid.).

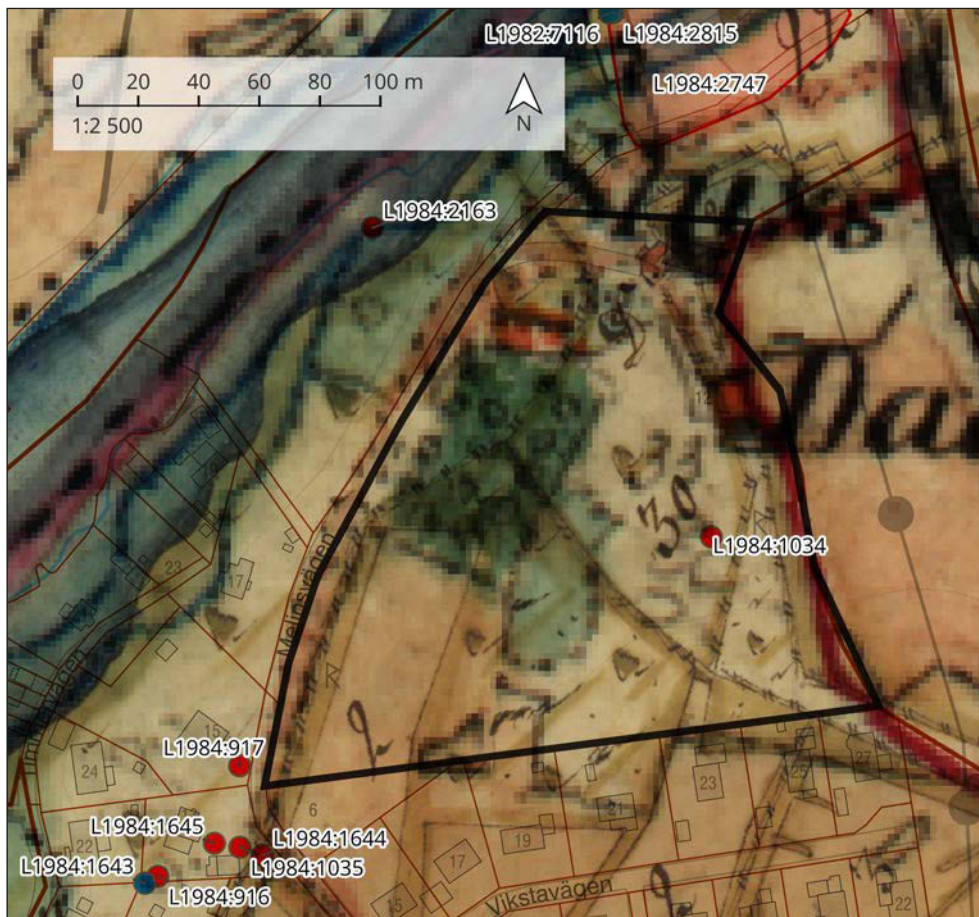
På 1700-talet verkar de flesta verksamheterna kring fallet ha försvunnit. Då degraderas kronohemmanet Hyndevad till torp och får namnet "Tysk-Hyndevad" (Ulfhielm & Dicksson 2015:12). Ytterligare ett torp, "Hyndevad Backe", har legat söder om masugnsområdet enligt 1731 års karta (LMA C31-30:1). Till torpet hör en bastu. I kartan från år 1807 (LMS C31-30:2) finns en stuga utritad inom ett område som benämns "Smedshagen".

Figur 7. Rektifierad karta från år 1731. Geometrisk avmätning LMS C31-30:1. Skala 1:2 000.

Figur 8. Rektifierad karta från år 1807. Storskifte LMS C31-30:2. Skala 1:2 500.

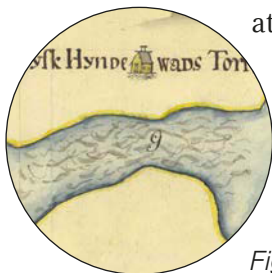
Figur 9. Rektifierad karta från åren 1897–1901. Häradsekonomiska kartan. RAK J112-74-17. Skala 1:2 500.

En stor förändring sker vid Hyndevadsfallet år 1880. Då grävs en kanal genom den östra udde där masugnen tidigare fanns. Vid kanalen upprättas en regleringsdamm. Därefter tömdes det ursprungliga fallet och en damm upprättas även där. Den häradsekonomiska kartan (RAK J112-74-17) är från tiden runt sekelskiftet 1900. På kartan syns bostäder för Slussfogde och Dammvakt, belägna sydöst om fallet. Båda husen har legat inom utredningsområdet. Husen rivs först i slutet av 1900-talet (kartbild.com). Till den historiska kulturmiljön kring utredningsområdet hör även tre ristningar i form av vattenståndsmärken (L1982:7116, L1984:2815, L1984:2163) belägna i norr.

Ett omdebatterat område

Utredningsområdet ligger inom den historiska byn Husby-Rekarnes mark, i Österrekarne härad. Rekarnebygden kan under tidig medeltid ha varit en del av Närke (Lovén 2020:10; Lovén & Janzon 2023:216). Husby-Rekarne har sitt äldsta skriftliga belägg från år 1250. Då heter bebyggelsen Husaby-Byring (Ortnamnregistret 2192759). Byringe är en bebyggd bytomt (L1982:5322) som troligen var prästgård under senmedeltiden (Lovén & Janzon 2023:246). Gården är belägen cirka 1 kilometer söder om de två bytomtslägena för Husby (L1982:5323). I 1500-talets jordeböcker finns fyra bebyggelseenheter i Husby. Av dem ägs tre av biskopen och en är ett frälsetorp (Lovén & Janzon 2023:244f). Hus(a)byar har varit tidiga kungsgårdar. De ligger förhållandevis jämnt fördelat i olika territorier, belägna vid knutpunkter i kommunikationsnätet mellan land- och vattenvägar, ofta vid platser där omlastning måste göras. När Hus(a)byarna uppkom är omdebatterat, men de tillhör som tidigast yngre järnålder. Vid 1200-talet har de spelat ut sin administrativa roll (Lindkvist 2003:325f, 329f).

Hyndevad har äldsta skriftliga belägg från år 1216 då påven Innocentius (III) bekräftar Riseberga klostrets innehav av bland annat "Hindawat" (SDHK-nr 353). År 1422 äger biskopen i Strängnäs en kvarn vid Hyndevad. Ett häradsrättsprotokoll anger att bönder från Kvismaredalen i Närke tågat mot Hyndevad där de "kastade up hans qvarnadamp i Hosaby bådhe ytra damp oc indra hjulstuwa oc vaghlukor medh stora vaelde utan lag hoc raet." (Davidsson-Friberg 2000:244; Lovén & Janzon 2023:249). Samma typ av olaglig rensning av ån inträffade även år 1655. Anledningen var att utloppet från Hjälmarens stoppades upp av kvarnar vilket ledde till översvämmande åkrar i låglänt mark kring Hjälmarens och Kvismarens.

att det funnits flera kvarnar i området, varav en i "Hosaby", och det skriftliga källmaterialet är stundtals otydligt avseende vilken kvarn som avses (se ex. Lovén & Janzon 2023:249f). Enligt 1755 års karta (LMS C21-5:2) finns så kallade "mört- eller fiskevasar" som delvis stoppar det fria flödet av vatten och fisk förbi Hyndevadsforsen.

Figur 10. Utsnitt ur 1755 års karta (LMS C21-5:2).

Tidigare arkeologiska insatser i närområdet

Flera arkeologiska insatser har gjorts i närområdet:

- En kulturhistorisk inventering utmed Eskilstunaån har genomförts år 2015. Hyndevadsfallet pekas ut som ett av nio områden ut som värdefulla vattenanknutna kulturmiljöer (Ulfhielm & Dicksson 2015).
- En arkeologisk utredning har genomförts väster och norr om aktuellt utredningsområde. Utredningen resulterade i fem fornlämningar och tolv övriga kulturhistoriska lämningar. Lämningarna är företrädesvis från nyare tid (Norberg 2016).
- Direkt söder om aktuellt utredningsområde genomfördes en utredning av en mindre yta. I utredningen ingick även två större ytor 200 meter sydsydöst om den lilla ytan. Inget av antikvariskt intresse påträffades (Norberg 2020).
- Vid reovering av dammarna genomfördes en arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning. Inget av antikvariskt intresse påträffades (Berger 2021).
- En arkeologisk utredning utfördes år 2022 öster om utredningen från år 2020. Inget av antikvariskt intresse påträffades (Larsson 2022).

SYFTE, MÅLGRUPPER OCH AMBITIONSIVÅ

Syftet med den arkeologiska utredningen var att ta reda på om okända fornlämningar berörs av det planerade arbetsföretaget samt att preliminärt avgränsa den sedan tidigare kända stensättningen och eventuella, nyupptäckta fornlämningar inom utredningsområdet. Alla lämningar inom utredningsområdet ska identifieras och bedömas antikvariskt. Bedömningarna ska även motiveras.

Utredningens målgrupper är främst Länsstyrelsen, Hjälmarens Vattenförbund och Eskilstuna kommun. Utredningens resultat ska kunna användas vid Länsstyrelsens fortsatta tillståndsprövning och utgöra underlag inför eventuella kommande arkeologiska åtgärder. Resultaten ska också kunna användas som underlag i företagarens planering. Resultaten kan även komma att användas av undersökare när en undersökningsplan för en arkeologisk förundersökning eller undersökning ska upprättas. Ambitionsnivån har anpassats så att resultatet kan användas som ett fullgott underlag inför ovanstående åtgärder.

METOD OCH GENOMFÖRANDE

I enlighet med Länsstyrelsens förfrågningsunderlag har arbetet bestått av kart- och arkivstudier, fältinventering av utredningsområdet och sökschaktsgrävning. Kart- och arkivstudierna omfattade en genomgång av Kulturmiljöregistret (KMR) samt av rapporter över tidigare utförda arkeologiska utredningar och undersökningar i närområdet. Det historiska kartmaterialet analyserades i Lantmäteriets historiska kartarkiv. En genomgång i Historiska museets fynddatabas gjordes i syfte att identifiera eventuella lösfynd eller äldre inlösta fynd från närområdet.

Fältinventeringen innebar en okulär besiktning av utredningsområdet för att bedöma lämpliga boplatsslagen och identifiera eventuella tidigare kända lämningar synliga ovan mark. Området var vid ett första fältbesök igenväxt varför arkeologerna fick slå sig fram i terrängen. Inför söschaktningen gjordes en slyröjning i området. Röjningen ombesörjdes av företaget på arkeologernas anmodan.

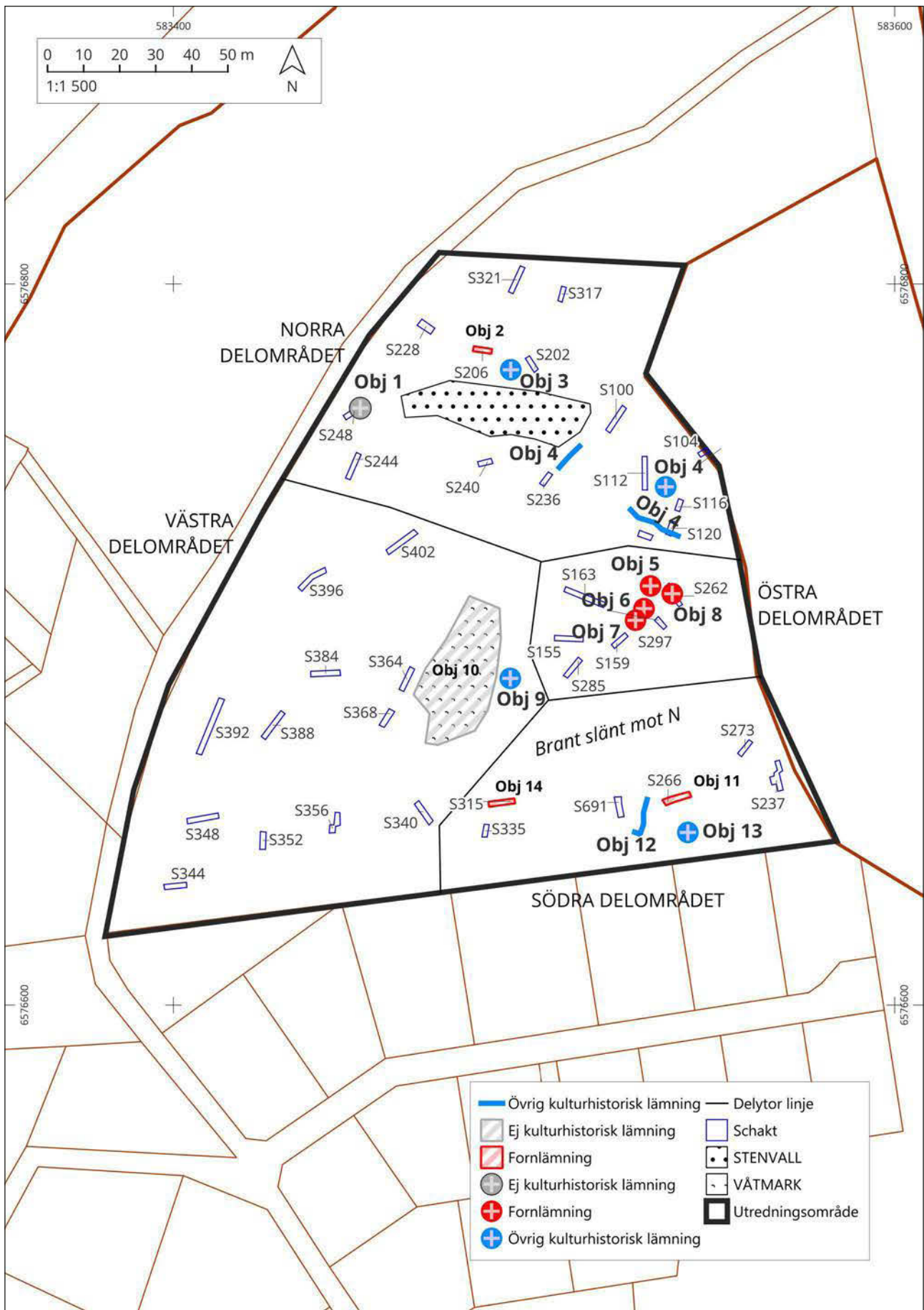
Utredningsgrävningen gjordes genom söschaktning. Schakten grävdes skiktvis ned till lager- och/eller anläggningsnivå alternativt ned till alv i de schakt som inte innehöll lämningar. Inmätningar gjordes med RTK-GPS i SWEREF 99TM. Skriftlig dokumentation gjordes analogt. Den skriftliga dokumentationen skannades efter fält och renskrevs i tabellform. Tabellerna har därefter sammanställts med inmätningarna i Qgis.

RESULTAT

Totalt grävdes 39 schakt med en sammantagen yta på 384 kvadratmeter. I schakten framkom elva arkeologiska kontexter. Lika många kontext var synliga ovan mark och dokumenterades utanför schakt. I rapportstadiet har kontexterna sammanfogats till 14 objekt. Sju av objekten utgör lagskyddad fornlämning, fem utgör övrig kulturhistorisk lämning. Två av objekten kommer inte att registreras i Kulturmiljöregistret.

Tabell 2. Objekttabell med anläggningsnummer och delområden.

Obj nr	Typ	Antikvarisk bedömning	Lnr	Ingående kontexter	Delomr
1	Dike	Ej fornlämning	–	A252	Norra
2	Smideslämning	Fornlämning	L2025:492	A210, A218	Norra
3	Husgrund, historisk	Övrig kulturhistorisk lämning	L2025:493	A199	Norra
4	Husgrund, historisk	Övrig kulturhistorisk lämning	L2025:494	A108, A232, A124	Norra
5	Stensättning	Fornlämning	L2025:495	A437	Östra
6	Stensättning	Fornlämning	L2025:496	A426	Östra
7	Stensättning	Fornlämning	L1984:1034	A413	Östra
8	Härd	Fornlämning	L2025:497	A145	Östra
9	Brunn	Övrig kulturhistorisk lämning	L2025:556	A129	Västra
10	Offerplats (möjlig)	Ej fornlämning	–	–	Västra
11	Boplatsområde	Fornlämning	L2025:498	A256, A270, A278	Södra
12	Hägnad	Övrig kulturhistorisk lämning	L2025:557	A303	Södra
13	Röjningsröse	Övrig kulturhistorisk lämning	L2025:500	A287	Södra
14	Boplatsområde	Fornlämning	L2025:499	A320, A326	Södra

Figur 11. Objektplan med delområden. Skala 1:1 500.

Resultaten presenteras nedan utifrån fyra delområden: norra, östra, södra och västra. Områdena är inte jämnstora utan har delats upp utifrån deras olikartade karaktär avseende lämningstyper och topografiska förutsättningar.

- Norra delområdet består av högre terräng i förhållande till de västra och östra delområdena. Här finns stor inverkan på miljön från historisk tid fram till nutid. Bland annat finns en stor stenvall som löper i öst-västlig riktning över den plats där slussfogdebostaden (se figur 8) fanns.
- Östra delområdet består av ett nordöst-sydvästligt moränimpediment som i väster angränsar till våtmark i det västra delområdet. Öster om impedimentet har en nord-sydlig väg löpt enligt det historiska kartmaterialet. På impedimentet finns stensättningar och en härd.
- Västra delområdet består av låglänta lermarker som i väster har brukats som åker, medan den östra delen utgör våtmark. Inga anläggningar eller fynd påträffades vid schaktning, men en sten- och cementklädd brunn finns längst i öster. Våtmarken var omöjlig att schakta i.
- Södra delområdet består av en moränhöjd varifrån marken sluttar brant ned mot impedimentet med gravar och mot våtmarken. På krönet är marken uppdelad i två förhållandevis plana ytor där den östra är högst. I området går gränsen för den historiska odlingsmark som funnits söder om utredningsområdet. Inom ytan framkom förhistoriska lämningar av boplatskaraktär och ett röjningsröse.

Norra delområdet

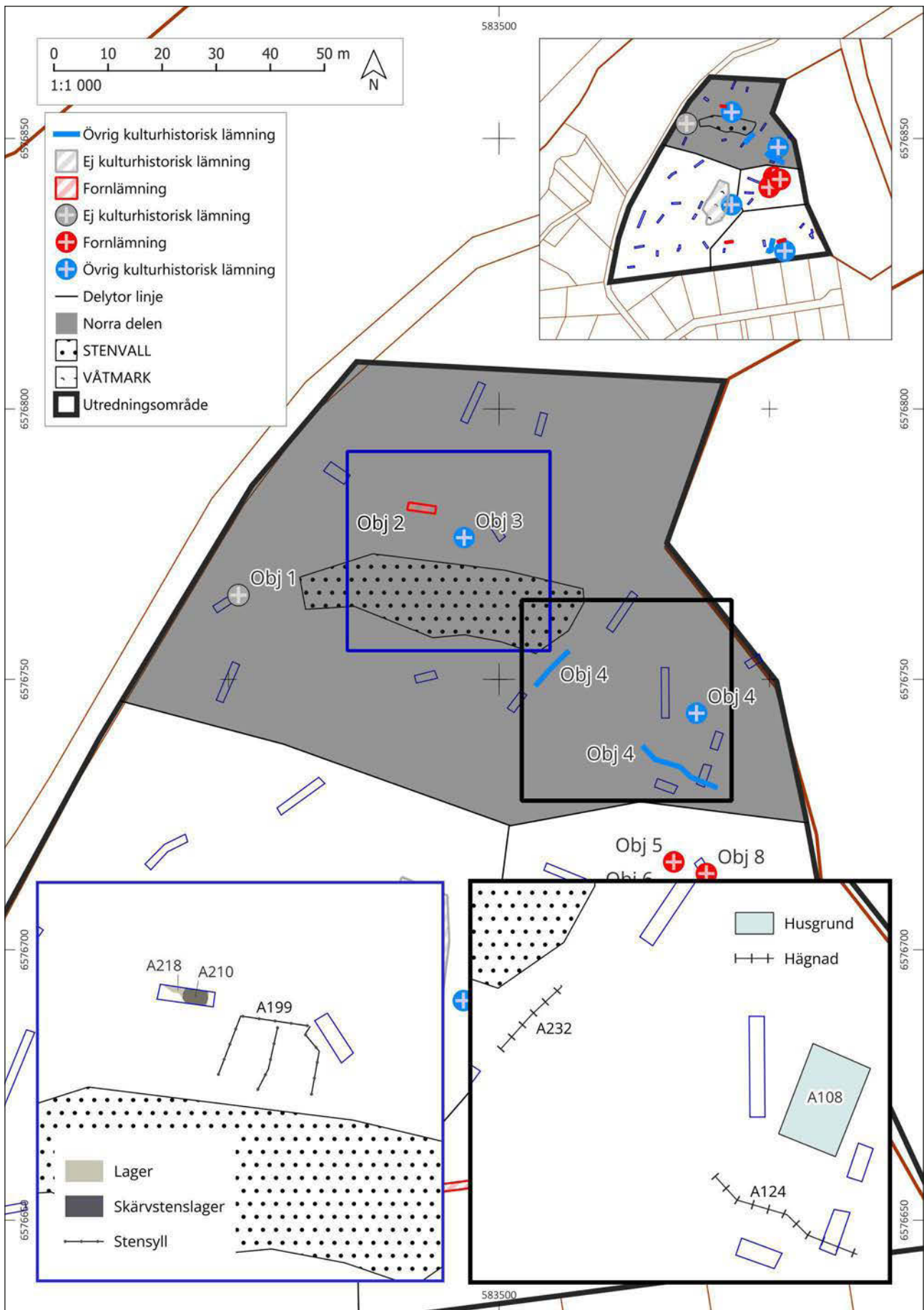
I norra delområdet drogs 15 schakt. Tre av dem innehöll arkeologiska kontexter. Därutöver fanns flera lämningar synliga ovan mark. Fem objekt (objekt 1-5) finns inom norra delområdet.

OBJEKT 1, DIKE A252

I schakt S248 fanns ett 0,9 meter brett dike (A252). Fyllningen innehöll tegel. Diket överlagrades av utfyllnadsmassor vilka syntes som varviga fläckar med tegel. I häradsekonomen (RAK J112-74-17) och ekonomen (RAK J133-10G5h58) ligger schaktet i närheten av slussfogdebostaden vilket gör det troligt att både diket och fyllnadsmassorna kan relateras till den. Då byggnaden är tillkommen efter år 1850 utgör diket inte fornlämning.

- ✘ forna tider + år 1850
- ✘ äldre tiders bruk
- ✘ varaktigt övergiven

- *Antikvarisk bedömning: ej fornlämning*

Figur 12. Objekt, schakt och anläggningar i det norra delområdet. Skala 1:500, 1:1 000, 1:5 000.

Figur 13. Schakt S206 sett från öster.

Figur 14. Rödgoods F2 från lager A210.

OBJEKT 2, SMIDESLÄMNING A210, A218

Schakt 206 grävdes norr om platsen för slussvaktarbostaden. I schaktet framkom två lager (A210, A218). A210 är ett skärvstenslager med skärvig och skörbränd sten i grått grus. I lagret finns stora bitar bränd lera. Fynd gjordes av flinta (F1) och fragmenterat rödgoods (F2). Rödgodset består av ett spjälkat handtag till en förningskruka. Föremålstypen var i bruk både under 1500-talets andra hälft till tidigt 1600-tal och under 1700-talet. Däremot var de ovanliga under 1600-talet (Johansson i e-post). Lagret A210 överlagrar svart, sotig, sandig silt med bränd lera (A218). I lagret påträffades en smälta (F3) och lerklining (F4). Lagren är inte avgränsade i norr och söder. Kol (PM227) från lager A218 skickades för vedartsanalys och ¹⁴C-datering. Vedartsanalysen visade på fullvuxen gran samt tall och bark. De senare bitarna var för små för datering varför gran daterades. Resultatet visar på aktivitet någon gång under perioden 1476–1636 e. Kr. (2 sigma). Objektet registreras som smideslämning utifrån en sammantagen bedömning av fynd, lagerkaraktär, ¹⁴C-datering och historiska uppgifter om smidesverksamhet under 1500-1600-talen (se *Den historiska kulturmiljön*).

- ✓ forna tider + år 1850
- ✓ äldre tiders bruk
- ✓ varaktigt övergiven

- Antikvarisk bedömning: fornlämning
- Registrering i Kulturmiljöregistret: smideslämning L2025:492

OBJEKT 3, HUSGRUND, HISTORISK A199

Endast tre meter sydöst om objekt 1 finns en stenkonstruktion (A199) som består av sammanhängande stenrader i form av ett E. En 6,5 meter lång rad med naturliga, 0,6–0,8 meter stora stenar löper i öst-väst. Från den raden löper tre 6-meters, nord-sydliga rader – en på var sida och en i mitten. Den västra stenraden är uppbyggd. Raderna i mitten i öster är inte raka. Där finns också stora block. Möjligen har lämningen blivit störd i öster i samband med konstruerandet av den stora, sentida stenvall som löper i öst-västlig riktning söder om objekt 3. Stenvallen överlagrar konstruktionen vilken troligen utgör en husgrund, men som även kan vara en terrass, dock ej förhistorisk. Relationen mellan objekt 2 och objekt 3 är oklar.

- ? forna tider + år 1850
- ? äldre tiders bruk
- ✓ varaktigt övergiven

- *Antikvarisk bedömning: övrig kulturhistorisk lämning*
- *Registrering i Kulturmiljöregistret: husgrund, historisk L2025:493*

Figur 15. Den norra stenraden i objekt 3. Foto från öster.

OBJEKT 4, HUSGRUND, HISTORISK A108, A124, A232

Objekt 4 består av en 10×6 meter stor husgrund som ligger i en svag sydslänt. Syllan är lagd med huggna stenar som är upp till 1 meter stora. På och mellan stenarna finns cement. Enligt den häradsökonomiska kartan (RAK J112-74-17) har huset varit Dammvaktarbostad. Då byggnaden är tillkommen efter år 1850 utgör husgrunden inte fornlämning.

På två platser finns rester av en terrasskant för tomten bevarad. A124 är en 15 meter låg terrasskant uppbyggd av 0,6–0,8 meter stora, huggna stenar, belägen 6 meter söder om husgrunden. Den har höjt marken så att tomten jämnats ut något. A232 består av en 8 meter lång rad av huggna stenar. Den löper i nord-sydlig riktning 25 meter väster om husgrunden. Vid A232 är det tomten som är lägre i förhållande till stenarna och marken på andra sidan. Både A124 och A232 stämmer väl med tomtragränsen för Dammvaktarbostaden. Då byggnaden är tillkommen efter år 1850 utgör objektet inte fornlämning.

✗ forna tider + år 1850

✓ äldre tiders bruk

✓ varaktigt övergiven

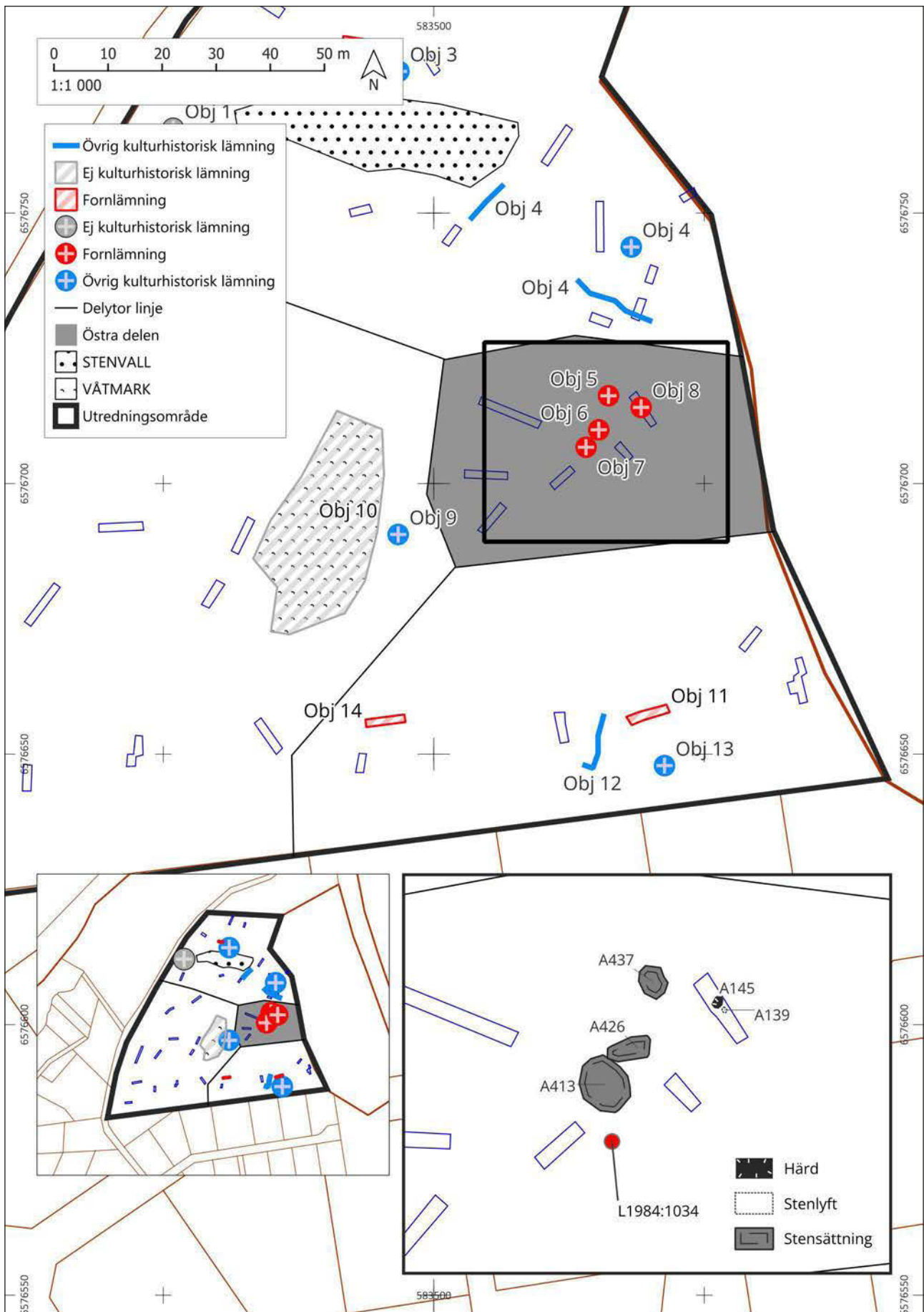
- *Antikvarisk bedömning:*
övrig kulturhistorisk fornlämning
- *Registrering i Kulturmiljöregistret: L2025:494*

Figur 16. Södra gaveln till dammvaktarbostaden. Foto från väster.

Figur 17. Del av terrasskant A232 sedd från öster.

Figur 18. Objekt, schakt och anläggningar i det östra delområdet. Skala 1:500, 1:1 000, 1:5 000.

Östra delområdet

I det östra delområdet drogs sex schakt. Ett schakt innehöll en härd (objekt 8). Övriga objekt (objekt 5–7) består av stensättningar synliga ovan mark.

Figur 19. Drönarfoto över objekt 5. Norr till höger i bild.

OBJEKT 5, STENSÄTTNING A437

Objekt 5 utgör en 3×2,5 meter stor, något oval stensättning som är anlagd på krönet av en mindre moränås. Stensättningen är flack med en gles kantkedja av 0,4–0,6 meter stora stenar som i nordväst ligger kring ett 1,0×0,5 meter stort block. Höjden uppgår till 0,3 meter.

- ✓ forna tider + år 1850
- ✓ äldre tiders bruk
- ✓ varaktigt övergiven

- Antikvarisk bedömning: fornlämning
- Registrering i Kulturmiljöregistret: L2025:495

Figur 20. Drönarfoto över objekt 6 och 7. Norr till höger i bild.

Figur 21. Objekt 7. foto från norr.

OBJEKT 6, STENSÄTTNING A426

Fyra meter söder om objekt 5 finns ytterligare en stensättning. I Kulturmiljöregistret har objekt 7 definierats som en anhopning med utkastad sten från objekt 8, L1984:1034. Vi bedömer att stenarna snarare utgör en egen lämning. Dock är formen oregelbundet avlång med måtten 3×2 meter i öst-västlig riktning. Stenarna är 0,3–0,8 meter stora. Höjden uppgår till 0,3 meter.

- ✓ forna tider + år 1850
- ✓ äldre tiders bruk
- ✓ varaktigt övergiven

- *Antikvarisk bedömning: fornlämning*
- *Registrering i Kulturmiljöregistret: L2025:496*

OBJEKT 7, STENSÄTTNING A413 – L1984:1034

Objekt 7 är den stensättning som redan före utredningen fanns registrerad i Kulturmiljöregistret. Beskrivningen i KMR stämmer väl: "... rund, 6 m diam och 0.3 m h. Övermossad och delvis oövertorvad gles fyllning av 0.2–0.6 m st stenar. I mitten är några 0.7–1 m st stenar. Kantkedja, något glest lagd, 0.2–0.3 m h, av 0.2–0.8 m l stenar, några med en flat sida utåt. Fyllningen är gles och urplockad och ligger samlad i två småanhopningar omedelbart NNÖ och V om stensättningen. Beväxt med några enar och mindre lövträd." Den nordnord-östliga "småanhopningen" har omtolkats som objekt 7.

- ✓ forna tider + år 1850
- ✓ äldre tiders bruk
- ✓ varaktigt övergiven

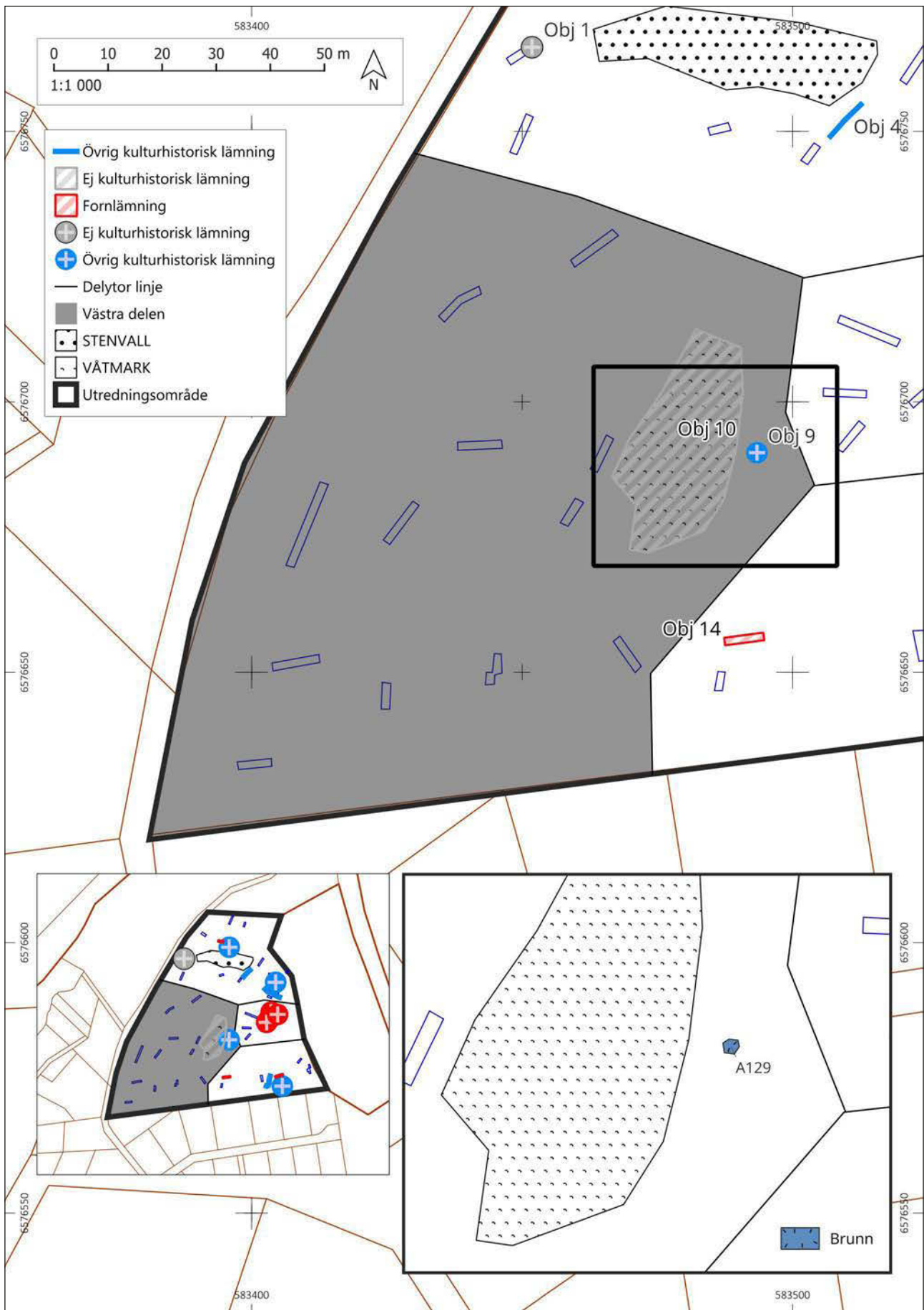
- *Antikvarisk bedömning: fornlämning*
- *Revidering i Kulturmiljöregistret: punkten för L1984:1034 har flyttats till korrekt läge*

OBJEKT 8, HÄRD A145

I schakt S262, i östra slänten av den moränhöjd som stensättningarna ligger på, påträffades en 1×1,2 meter stor grophärd. Den undersöktes genom att snittas. Fyllningen bestod av mörkbrun-svart sandig silt med kolfnyk och skörbränd sten. Mot botten var lagret svart och sotigt. Profilen var skålad och 0,3 meter djup.

- ✓ forna tider + år 1850
- ✓ äldre tiders bruk
- ✓ varaktigt övergiven

- *Antikvarisk bedömning: fornlämning*
- *Registrering i Kulturmiljöregistret: L2025:497*

Figur 22. Objekt, schakt och anläggningar i det västra delområdet. Skala 1:500, 1:1 000, 1:5 000.

Västra delområdet

Tolv schakt drogs inom det västra delområdet. Inget av antikvariskt intresse påträffades i schakten. Däremot finns en brunn (objekt 9) i den västra delen av delområdet.

OBJEKT 9, BRUNN A129

I kanten av våtmarken finns en stensatt brunn som blivit förbättrad med cement. Den inre diametern är 0,6 meter, den yttre är 1,3 meter i diameter. Brunnen kan utifrån närvaron av cement kopplas till slussfogde- och dammvaktarbostäderna. Det går däremot inte att säga när den grävts, det vill säga om den kan relateras även till den smidesverksamhet som funnits i närheten (se objekt 2).

- ? forna tider + år 1850
- ✗ äldre tiders bruk
- ✓ varaktigt övergiven

- *Antikvarisk bedömning: övrig kulturhistorisk lämning*
- *Registrering i Kulturmiljöregistret: L2025:556*

Figur 23. Objekt 9. Foto från öster.

OBJEKT 10, VÅTMARK

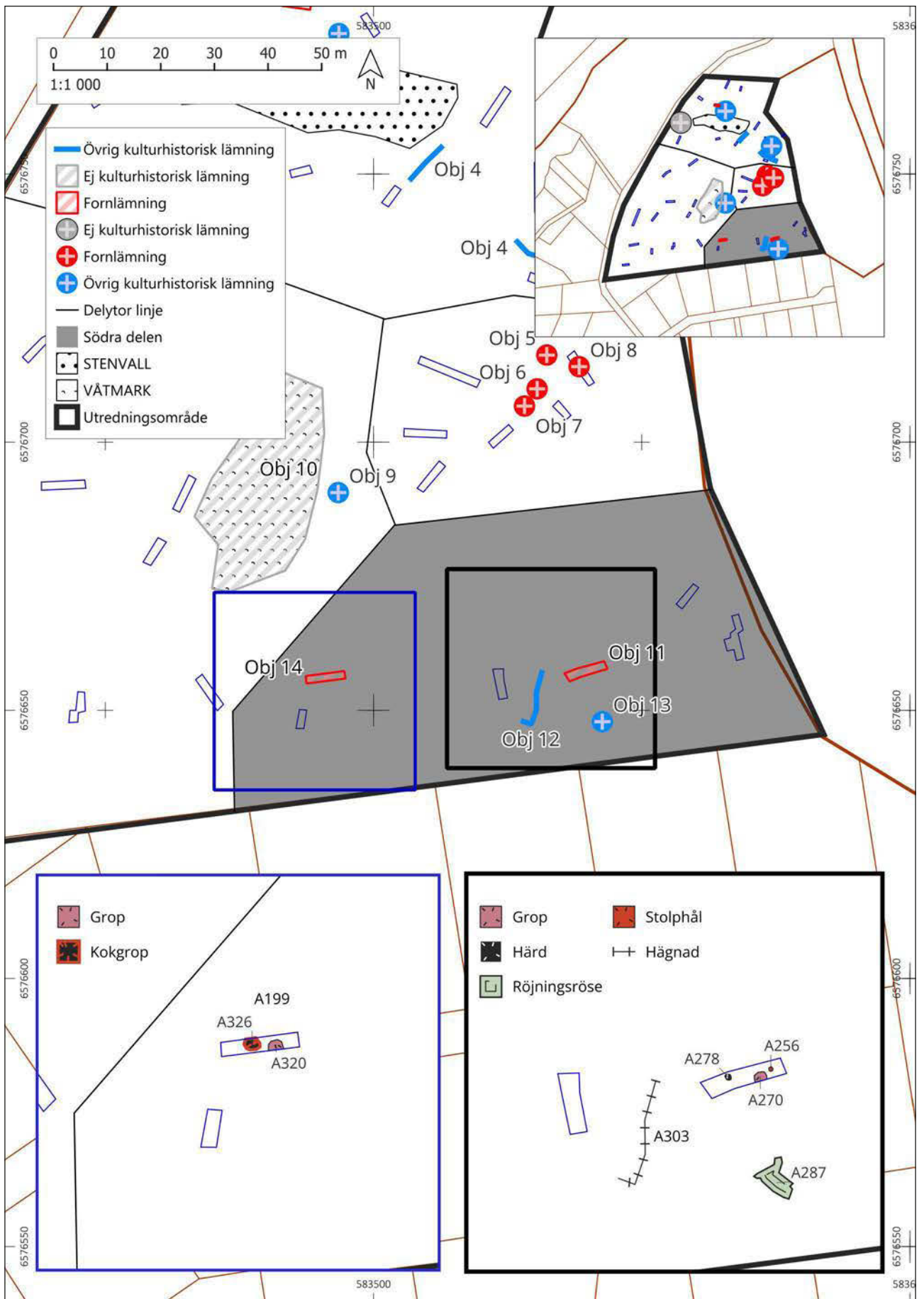
Förhistoriska lämningar överblickar och kringgärdar en våtmark som finns centralt inom ytan. Då liknande våtmarker använts för deponeringar (Zachrisson 2004; Beckman-Thoor 2002) grävdes ett schakt (S364) i kanten av våtmarken för att se om det kunde finnas tecken på rituellt bruk av platsen. Inga kulturella spår fanns i schaktet. Markförhållandena i våtmarken var sådana att ytterligare sökschakt var omöjliga att ta upp och det är inte uteslutet att andra delar av våtmarken kan innehålla okända fornlämningar.

- ? forna tider + år 1850
- ? äldre tiders bruk
- ? varaktigt övergiven

- *Antikvarisk bedömning: ej fornlämning*

Figur 24. Våtmarken ligger omringad av höjder i norr, öster och söder. I väster sträcker den sig ut mot Hyndevadsån. Foto från väster.

Figur 25. Objekt, schakt och anläggningar i det södra delområdet. Skala 1:500, 1:1 000, 1:5 000.

Södra delområdet

Inom det södra delområdet drogs sex schakt. Två schakt innehöll boplatslämningar (objekt 11, 14). Synliga ovan mark var en hägnad (objekt 12) och ett röjningsröse (objekt 13).

OBJEKT 11, BOPLATSOMRÅDE A256, A270, A278

Figur 26. Framrensning av härden A278. Undergrunden bestod av stenrik, sandig morän. Foto från öster.

Objekt 11 är beläget på den högsta höjden inom utredningsområdet, längst i söder. I schakt S266 påträffades ett möjligt stolphål (A256), en grop (A270) och en härd (A278). Stolphålet (?) var 0,45 meter i diameter och hade i ytan mörkbrun sandig silt med inslag av sot. Gropen mätte 1,15×0,9 meter inom schaktad yta. I gropen fanns 0,03–0,15 meter stora stenar i gråbrun, sandig silt med inslag av sot och kol. I ytan fanns även små bitar tegelkross. Härden mätte 0,8×0,6 meter. Den bestod av svart, sandig silt med stort inslag av sot och kol samt runt 30 procent smulig, skörbränd sten. Djupet var endast 0,06 meter. Undergrunden var rödbränd.

Lämningarna är av förhistorisk boplatskaraktär, men närvaron av tegelkross i ytan av gropen antyder att det hänt saker på platsen även i historisk tid, möjligen i samband med den odling som skett på platsen.

- ✓ forna tider + år 1850
- ✓ äldre tiders bruk
- ✓ varaktigt övergiven

- Antikvarisk bedömning: fornlämning
- Registrering i Kulturmiljöregistret: L2025:498

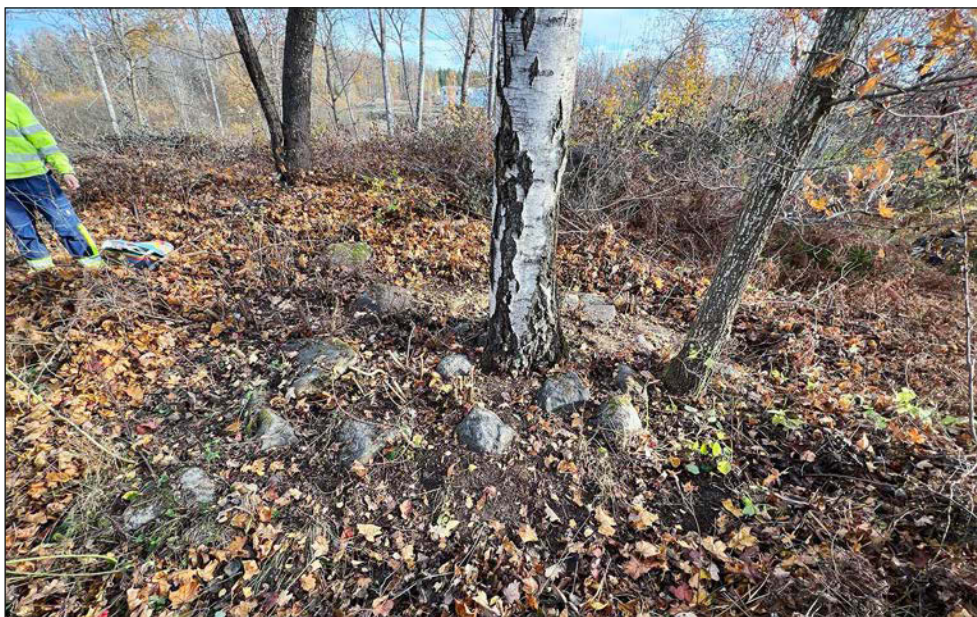
Figur 27. Grop A270 och det förmodade stolphålet A256. Foto från sydväst.

OBJEKT 12, HÄGNAD A303

Den plåtå som objekt 11 ligger på avgränsas i väster av en hägnad i form av en 10 meter lång, gles stenrad. Stenarna är kantiga och 0,3–0,7 meter stora. Röjningssten ligger uppkastat mot östra sidan. I söder finns en vinkel mot väster som är 2 meter lång. Hägnaden kan kopplas till odling i historisk tid enligt kartan från år 1807 (LMS C31-30:2).

- ✓ forna tider + år 1850
- ✗ äldre tiders bruk
- ✓ varaktigt övergiven

- *Antikvarisk bedömning: övrig kulturhistorisk lämning*
- *Registrering i Kulturmiljöregistret: L2025:557*

Figur 28. Objekt 13 sett från väster.

OBJEKT 13, RÖJNINGSRÖSE A287

Uppe på samma plåtå som objekt 11 finns ett 4×3 meter stort och 0,2 meter högt röjningsröse. Det är flackt och består av 0,4–0,6 meter stora stenar. Formen är oregelbundet trekantig. Röjningsröset finns utritat på kartan från år 1807 (LMS C31-30:2). Det är alltså äldre än år 1850 – det år som utgör gräns för fornlämning. Däremot anses inte röjningsrösen uppfylla kriteriet ”äldre tiders bruk”.

- ✓ forna tider + år 1850
- ✗ äldre tiders bruk
- ✓ varaktigt övergiven

- *Antikvarisk bedömning: övrig kulturhistorisk lämning*
- *Registrering i Kulturmiljöregistret: L2025:500*

Figur 29.
Keramik (F319)
fanns i ytan av
gropen A320.

OBJEKT 14, BOPLATSOMRÅDE A320, A326

Väster om den högsta platån finns, efter en västslänt, ytterligare en plan yta. Där, i schakt S315 påträffades en grop (A320) och en kokgrop (A326). Gropen var 1,4×0,8 meter stor inom schaktet. Fyllningen bestod av mörkbrun, sotig, siltig sand med skärvsten i östra delen. I ytan hittades ett fragment förhistorisk keramik (F5). Fragmentet har röd utsida, men tvärsnitt och insida är svart. Fragmentet är magrat med kvarts och glimmer.

Kokgropen var 1,3×1,0 meter stor inom schaktet. I dess östra del fanns en 0,8 m stor rundel med skärvsten i mörkgrå, siltig sand. I västra delen fanns lite sotig, brun siltig sand med inslag av kol i V delen. Anläggningen avgränsas av runt 0,15 meter stora stenar. Både A320 och A326 ligger i ett 0,1 meter djupt lager av brun, siltig sand med enstaka småsten.

- ✓ forna tider + år 1850
- ✓ äldre tiders bruk
- ✓ varaktigt övergiven

- Antikvarisk bedömning: fornlämning
- Registrering i Kulturmiljöregistret: L2025:499

Figur 30. Objekt 14 sett från väster.

UTVÄRDERING AV RESULTATEN i förhållande till undersökningsplanen

Enligt undersökningsplanen skulle utredningen inledas med kart- och arkivstudier följt av fältinventering och utredningsgrävning. Vid ett första inventeringsbesök konstaterades att det var omöjligt att se något eller att ens ta sig fram i vissa delar. Det innebar att en kompletterande inventering gjordes efter slyröjning, direkt före sökschaktning.

En avvikelse gjordes i det att undersökningsplanen angav att den skriftliga dokumentationen skulle ske digitalt. Istället användes ett anteckningsblock. Anteckningar och skisser kopierades, renskrevs och lagrades efter fältarbetets slut på Arkeologgruppens molntjänst.

Syftet med den arkeologiska utredningen var att ta reda på om okända forn lämningar berördes av det planerade arbetsföretaget. Alla lämningar skulle preliminärt avgränsas, identifieras och bedömas antikvariskt. De förväntade lämningarna var:

- *stensättningar och andra gravkonstruktioner som ej är synliga ovan mark*
- *boplatslämningar såsom härdar, kokgropar, stolphål*
- *hyttlämningar, smedjor, protoindustri kopplade till vatten*
- *torplämningar*
- *keramik, brända och obrända ben, järn, slagg*

Inga torplämningar påträffades. Det gjordes heller inga fynd av brända eller obrända ben. I övrigt motsvarar de påträffade lämningarna mycket väl förväntningarna. Påträffade lämningar har preliminärt avgränsats, identifierats och bedömts antikvariskt.

TEKNISKA OCH ADMINISTRATIVA UPPGIFTER

Län	Södermanland
Kommun	Eskilstuna
Landskap	Södermanland
Socken	Husby-Rekarne
Fastighet	Husby-Rekarne 38:18_1
Lämnings- och -nummer	Stensättning L1984:1034, L2025:49, L2025:496 Boplatssområde L2025:498, L2025:299 Husgrund, historisk tid L2025:493, L2025:494 Smideslämning L2025:492 Härd L2025:497 Röjningsröse L2025:500 Hägnad L2025:557 Brunn/kalkkälla L2025:556
Datering	Förhistorisk tid, medeltid-nyare tid
Typ av undersökning	Arkeologisk utredning
Länsstyrelsens beslutsdatum	2024-05-03
Länsstyrelsens diarienummer	431-7141-2023
Ärendenummer i Fornreg	202400619
Arkeologgruppens projektnummer	P24032
Projektledning	Erica Strengbom
Personal	Erica Strengbom, Ebba Knabe, Nina Balknäs
Undersökningstid	2024-10-21 till 2024-10-24
Undersökt yta	384 m ²
Inmätningsteknik	RTK-GPS
Koordinatsystem	SWEREF 99TM
Läge och koordinater	Husby-Rekarne, 10G5h58 6576619 583381
Höjdsystem	RH 2000
Arkiv	Dokumentationsmaterialet består av en anteckningsbok, fotografier och inmätningar som förvaras hos Arkeologgruppen tillsvidare.
Digitalt arkiv	Skannad anteckningsbok, fotografier och databas med inmätningar och renskriven dokumentation förvaras på Arkeologgruppens molnserver i väntan på nationell databas.
Fynd	Fynd 1-6 förvaras hos Arkeologgruppen i väntan på fyndförvaring.

REFERENSER

Litteratur

- Beckman-Thoor, Karin 2002. Skogstorpsyxorna. En föreställning tar sin början. Kulturell mångfald i Södermanland. Del 1. I: Åkerlund, A (red.) *Kulturell mångfald i Södermanland*. Del 1. Länsstyrelsen i Södermanland, rapport.
- Berger, Å. 2021. *Hyndevadsdammen*. Arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning vid hyttområdet L1984:2747, Husby Rekarne 3:18 och S:3 samt Kälby 1:38, Eskilstuna kommun, Södermanlands län. Rapporter från Arkeologikonsult 2021:3517.
- Larsson, S. 2022. *Hässeltorp*. L1982:5250 Hässeltorp 2:1 Husby-Rekarne socken Eskilstuna kommun Södermanlands län. Arkeologisk utredning. Arkeologgruppen AB rapport 2022:07.
- Lindkvist, A. 2003. Husby i Glanshammar – Et belysande exempel. I: Karlenby, L. (red.) *Mittens rike – Arkeologiska berättelser från Närke*. Riksantikvarieämbetet Arkeologiska undersökningar Skrifter No 50.
- Lovén, C. 2020. *Florenslängden: den äldsta förteckningen över de svenska stiften*. Strängnäs.
- Lovén, C. & Janzon, K. 2023. *Det medeltida Sverige*. Band 2 Södermanland. 8 Rekarne, Torshälla stad. Riksarkivet.
- Norberg, L. 2016. *Husby-Vreta*. Husby-Vreta 1:1 m. fl., Husby-Rekarne socken, Eskilstuna kommun, Södermanlands län. Arkeologisk utredning. Sörmlands arkeologi AB, rapport 2016:14.
- Norberg, L. 2020. *Husby*. Husby-Rekarne 3:20, Husby-Rekarne socken, Eskilstuna kommun, Södermanlands län. Arkeologisk utredning. Sörmlands arkeologi AB, rapport 2020:11.
- Ulfhielm, A & Dicksson, I. 2015. *Eskilstunaån. Vattenanknutna kulturmiljöer*. Arkeologisk utredning, Eskilstuna kommun, Södermanlands län. Almunga AB, rapporter 2015:2.
- Zachrisson, T. 2004. Hyndevadsfallet och den kulturella mångfalden. Om depositioner i strömmande vatten i Södermanland. I: Åkerlund, A (red.) *Kulturell mångfald i Södermanland*. Del 2. Länsstyrelsen i Södermanland, rapport.

Arkiv

SVENSKT DIPLOMATARIUMS HUVUDKARTOTEK ÖVER MEDELTIDSBREVEN
SDHK-nr: 353

ORTNAMNREGISTRET
2192759

SÖRMLANDS MUSEUMS SAMLINGAR
SLM M034753 - Stavstenarna i Husby år 1842

E-post

Mikael Johansson, 20 januari 2025

Kartor

LANTMÄTERISTYRELSENS ARKIV
1647 Geometrisk avmätning Husby nr 1–4. Aktbeteckning C31-30:C1:58-9
1647 Hyndevad nr 1–2 Geometrisk avmätning. Aktbeteckning C18-20:C3:20
1731 Husby nr 1–4 Geometrisk avmätning. Aktbeteckning C31-30:1
1755 Biby nr 1 Lådakt, hyndevadström med område. Aktbeteckning C21-5:2
1807 Husby nr 1–4 Storskifte. Aktbeteckning C31-30:2
1834 Husby nr 1–4 Laga skifte. Aktbeteckning C31-30:4

RIKETS ALLMÄNNA KARTVERKS ARKIV
1897–1901 Eskilstuna, 74–17 Häradsekonomiska kartan. Rak-id J112-74-17
1958 Husby-Rekarne, 10G5h58 Ekonomiska kartan. Rak-id J133-10G5h58

PROJEKT ÄLDRE GEOMETRISKA KARTOR
LMMY Södermanland, SE/RA/81003/7/LMMY Södermanland, bildid: R0001060_00019

Web

kartbild.com
Lämningstypslistan-5.0.pdf
<https://www.raa.se/app/uploads/2021/10/L%C3%A4mningstypslistan-5.0.pdf>

Ikoner

<https://sv.vecteezy.com/gratis-vektor/bock>”

FÖRTECKNING ÖVER FIGURER

Figur 1. Översiktskarta med platsen för utredningen inom mörkgrå cirkel. Skala 1:50 000 med instick i Skala 1:2 000 000.

Figur 2. Översiktsfoto taget från sydöst mot väster.

Figur 3. En förfallen ekonomibyggnad står i den norra delen av utredningsområdet. Foto från sydöst.

Figur 4. Lämnningar registrerade i Kulturmiljöregistret inom och i närheten av utredningsområdet. Skala 1:5 000.

Figur 5. Stavstenarna i Husby ses från norr. I bakgrunden syns Husby-Rekarne kyrka. Notera den högre vattennivån i förhållande till dagens nivå. Litografi av Richard Dybeck år 1842 (SLM M034753).

Figur 6. Strandlinjen var före Hjälmarsänkningen och slussbygge under andra halvan av 1800-talet högre. Blå linje anger SGU:s mindre exakta strandlinje medan gröna och klarblå partier anger nutida markfuktighet (SGU). Dybecks blickfång är markerat med streckad svart linje.

Figur 7. Rektifierad karta från år 1731. Geometrisk avmätning LMS C31-30:1. Skala 1:2 000.

Figur 8. Rektifierad karta från år 1807. Storskitte LMS C31-30:2. Skala 1:2 500. 6

Figur 9. Rektifierad karta från åren 1897–1901. Häradsekonomska kartan. RAK J112-74-17. Skala 1:2 500.

Figur 10. Utsnitt ur 1755 års karta (LMS C21-5:2) med tillhörande text.

Figur 11. Objektplan med delområden. Skala 1:1 500.

Figur 12. Objekt, schakt och anläggningar i det norra delområdet. Skala 1:500, 1:1 000, 1:5 000.

Figur 13. Schakt S206 sett från öster.

Figur 14. Rödgoods F2 från lager A210.

Figur 15. Den norra stenraden i objekt 3. Foto från öster.

Figur 16. Södra gaveln till dammvaktarbostaden. foto från väster.

Figur 17. Del av terrassering A232 sedd från öster.

Figur 18. Objekt, schakt och anläggningar i det östra delområdet. Skala 1:500, 1:1 000, 1:5 000.

Figur 19. Drönarfoto över objekt 6. Norr till höger i bild.

Figur 20. Drönarfoto över objekt 7 och 8. Norr till höger i bild.

Figur 21. Objekt 8. Foto från norr.

Figur 22. Objekt, schakt och anläggningar i det västra delområdet. Skala 1:500, 1:1 000, 1:5 000.

Figur 23. Objekt 9. Foto från öster.

Figur 24. Våtmarken ligger omringad av höjder i norr, öster och söder. I väster sträcker den sig ut mot Hyndevadsån. Foto från väster.

Figur 25. Objekt, schakt och anläggningar i det södra delområdet. Skala 1:500, 1:1 000, 1:5 000.

Figur 26. Framrensning av härden A278. Undergrunden bestod av stenrik, sandig morän. Foto från öster.

Figur 27. Grop A270 och fläck A256. Foto från sydväst.

Figur 28. Objekt 13 sett från väster.

Figur 29. Objekt 14 sett från väster.

Figur 30. Keramik (F319) fanns i ytan av gropen A320.

FÖRTECKNING ÖVER TABELLER

Tabell 1. Objekttabell.

Tabell 2. Objekttabell med anläggningsnummer och delområden.

FÖRTECKNING ÖVER BILAGOR

Bilaga 1. Schakttabell

Bilaga 2. Anläggningstabell

Bilaga 3. Fyndtabell

Bilaga 4. Vedartsanalys

Bilaga 5. ¹⁴C-analys

BILAGOR

Bilaga 1. Schakttabell

Snr	Br/m	L/m	Dj/m	Beskrivning	Anl	Kommentar
S100	1,5	9	0,45	Vegetationsskikt 0,1 m, matjord 0,2 m, kompakt grus och tegel 0,15 m över undergrund		
S104	1,5	4	0,2	Vegetationsskikt 0,1 m, matjord 0,1 m. Undergrund av rödbrun, grusig morän		
S112	1,5	12	0,4	Vegetationsskikt 0,1 m över rasmassor med tegel, plast och järnrör 0,2-0,3 m. Undergrund av rödbrun, grusig morän med markfasta block		
S116	1,5	5		Vegetationsskikt 0,1 m över rasmassor, utfyllnad av jord och sten. Undergrund av rödbrun grusig silt.		
S120	1,5	4		Vegetationsskikt 0,1 m, terrasskant av huggna stenar i S, utfyllt med sopor, plast, modernt buteljglas, höganåskrus	A124	
S135	1,5	6	0,45	Vegetationsskikt 0,1-0,15 m, lera, tegel och sten 0,3 m, undergrund av ljusbrun lerig silt med mycket småsten och en del större 0,05-0,15 m		
S155	1,5	9	0,2	Vegetationsskikt 0,1-0,15 m (djupast i V), förna. Undergrund av ljusbrun sandig silt.		
S159	1,5	5	0,15	Vegetationsskikt 0,1 m. Undergrund av rödbrun grusig morän.		
S163	1,5	15	0,15	Vegetationsskikt 0,1 m. I Ö upp mot impediment. Grusig morän, i V sandig silt med mycket rötter.		Höjden i S mot villorna är uppfylld med ca 2x2 m st stenar, troligen i samband med villabyggen.
S167	1,5			Omrört med stenkross, lerkulpar och sand, i botten en stor nedgrävning med cement och sand.		
S179	1,5	6	0,15	Vegetationsskikt 0,1 m, brun siltig lera		
S183	1,5	7	0,2	Vegetationsskikt 0,1 m, mylla 0,1 m. Undergrund i NÖ brun sand, i SV beige silt ned mot svackan.		Har det stått vatten här?
S187	1,5	5	0,15	Vegetationsskikt 0,1 m, mylla 0,05 m. Undergrund av grusig, orangebrun morän.		
S191	1,5	5	0,2	Vegetationsskikt 0,1 m, grus och sten 0,1 m över undergrund av gulorange grusig morän.		

Snr	Br/m	L/m	Dj/m	Beskrivning	Anl	Kommentar
S195	1,5	8	0,45	Vegetationsskikt 0,1 m, svart, sotigt lager med småsten och tegelfnyk 0,2 m. i N schaktväggen 0,15 m grått grus under det svarta. Berg och orangebrunt grus i botten.		
S202	1,5	6	0,2	Vegetationsskikt 0,1 m, humus 0,05-0,1 m. Undergrund av stenig morän.		
S206	1,5	6	0,2	Vegetationsskikt 0,1 m, 0,05 m grus, bitvis A210 över A218.	A210, A218	
S228	3	5	0,15	Vegetationsskikt 0,1-0,15 m. Undergrund av brunt morängrus.		
S236	1,5		0,3	Vegetationsskikt inklusive mylla 0,3 m, väldigt stenigt. Berg i botten.		Runt omkring, både i S delen och kring dammvaktarbostaden finns moderna spår: cementfundament, järnrör.
S240	1,5	4	0,2	0,15-0,2 m mylla och rötter. Undergrund av ljusbrun morän med endel stora stenar.		
S244	1,5	9	0,7	Omrört med stenlyft och tegel i botten.		
S248	1,5		0,6	Påförda massor som syns som varviga fläckar med tegel.	A252	Troligen från huset som stått norrut i sen tid. Enl. ekonomiska kartan 1958 ligger schaktet i trädgården.
S262	1,5/3	8		Vegetationsskikt 0,1 m, humus 0,1 m. Undergrund av grusig morän med sten.	A139, A145	
S266	1,5/3	8		Vegetationsskikt 0,05-0,1 m, humus 0,1 m. Undergrund av brun morän.	A256, A270, A278	
S306	1,5	6		Vegetationsskikt 0,1 m, äldre mylla 0,1-0,15 m. Undergrund av orangebrun grusig morän med mycket markbunden sten.		Övre/Ö delen av höjden har flera stora block och markfasta stenar.
S315	1,5	7	0,45	Vegetationsskikt 0,1 m, (odlings-?) lager 0,2 m. Anläggningar skår lagret.	A320, A326	
S335	1,5	3	0,15	Vegetationsskikt 0,1 m över morän med flera markbundna stenar.		
S340	1,5	6	0,3	Vegetationsskikt 0,1 m, plogjord 0,1-0,2 m, tjockast i NV. Undergrund av brunbeige silt.		
S344	1,5	6	0,4	Vegetationsskikt 0,1 m, ploglager 0,3 m. Undergrund av ljusbrun/beige siltig lera.		
S348	1,5	9	0,45	Vegetationsskikt 0,1-0,15 m, ploglager 0,2-0,3 m. Undergrund av ljusbrun siltig lera.		

Snr	Br/m	L/m	Dj/m	Beskrivning	Anl	Kommentar
S352	1,5	5	0,45	Vegetationsskikt 0,1-0,15 m, ploglager 0,2-0,3 m. Undergrund av brungrå lera.		
S356	1,5	5	0,25	Vegetationsskikt 0,05 m, ploglager 0,2 m. Undergrund av brun siltig lera.		
S364	1,5	7	0,7	0,35 m humös, brun, lerig silt (inkl. vegetationsskikt), 0,15 m mörkgrå, vattensjuk lera, 0,15 m gråbeige siltig grovsand, 0,05 m beige lera.		Grävt från dike i kanten av våtmarken.
S368	1,5		0,5	Vegetationsskikt 0,1 m, ploglager 0,3-0,4 m. Undergrund av gråblå lera.		
S384	1,5	8	0,25	Vegetationsskikt 0,1 m, ploglager 0,1-0,15 m. Undergrund av brun lera.		
S388	1,5	9	0,35	Vegetationsskikt 0,1 m, ploglager 0,25 m. Undergrund av brun lera.		
S392	1,5	16	0,2	Vegetationsskikt 0,1 m, ploglager med grus och småsten påfört? 0,1 m. Undergrund av ljusbrun lerig silt.		
S396	1,5	9		Tegel i ploglager.		
S402	1,5	10	0,2	Vegetationsskikt 0,05-0,1 m, ploglager 0,1 m i SV delen. Undergrund av brun lera.		

Bilaga 2. Anläggningstabell

Anr	Typ	Mått/m	Dj/m	Beskrivning	Snr	Kommentar
108	Husgrund	10x6		Huggna stenar <1 m st. med cement utanpå.		
124	Terrassering	15		0,6-0,8 m st, huggna stenar.	S120	
129	Brunn	1,3		Stensatt, förbättrad med cement, inre diameter 0,6 m		
139	Stenlyft	0,6x0,5		Stor sten ytligt.	S262	
145	Härd	1x1,2	0,3	Grophärd. Mörkbrun-svart sandig silt med kolfnyk och skörbränd sten. Svart och sotigt mot botten. Skålad profil.	S262	PM + PK i botten
199	Husgrund	8,8x6,5		Uthusgrund, otydlig i V och S. En huggen sten ligger intill. Uppbyggt i V, tydlig kant i N. Natursten 0,6-0,8 m i Ö-V linje, stora block i SÖ delen.		
199	Husgrund	8,8x6,5		Uthusgrund, otydlig i V och S. En huggen sten ligger intill. Uppbyggt i V, tydlig kant i N. Natursten 0,6-0,8 m i Ö-V linje, stora block i SÖ delen.		
199	Husgrund	8,8x6,5		Uthusgrund, otydlig i V och S. En huggen sten ligger intill. Uppbyggt i V, tydlig kant i N. Natursten 0,6-0,8 m i Ö-V linje, stora block i SÖ delen.		
210	Skärvestenslager	2,4		Skärvig och skörbränd sten i grått grus. Stora bitar bränd lera. Överlagrar A218. Ej avgränsat i N, S.	S206	Flinta, lerklining + rödgods Lagren ligger i slänten nedanför en terrass/husgrund. Kan det vara en smedja? Utkastlager?
218	Lager	5,2		Svart, sotig, sandig silt med bränd lera och en smälta. Ej avgränsat.	S206	PM227
232	Stensyll	8		Rad av huggna stenar. Husgrund endast synlig i NV.		
252	Dike	0,9		NV-SÖ med tegel. Överlagras av utfyllnadsmassor.	S248	
256	Stolphål (?)	0,45		Mörkbrun sandig silt med sot.	S266	
270	Grop	1,15x0,9		Grop med stenar 0,03-0,15 m st. i gråbrun sandig silt med sot och kol. Tegelfnyk ytligt. Ej avgränsad i S.	S267	
278	Härd	0,8x0,6	0,06	Härdbotten med svart, sandig silt, stort inslag av sot och kol. Smulig, skörbränd sten 30%. Undergrunden rödbränd.	S268	PK286

Anr	Typ	Mått/m	Dj/m	Beskrivning	Snr	Kommentar
287	Röjningsröse	4x3	0,2 m h.	0,4-0,6 m st. stenar i tresidig form, flack.		Stensättning? Skiss i anteckningsbok.
303	Terrassering	10		Ytligt finns kantiga, stenar 0,3-0,7 m st. Röjningssten ligger uppkastat mot Ö. Vinkel mot V 2 m l.		
320	Grop	1,4x0,8		På 0,45 m dj. i schaktet. Mörkbrun, sotig, siltig sand med skärvsten i Ö delen.	S315	Kokgrop?F319 keramik
326	Kokgrop	1,3x1,0		På 0,4 m dj. I Ö delen en 0,8 m st. rundel med skärvsten i mörkgrå, siltig sand. Inslag av kol i V delen, fyllning av lätt sotig, brun siltig sand. Avgränsas av stenar ca 0,15 m st.	S316	PK334 i Ö delen Både A320 och A326 ligger i ett 0,1 m dj lager brun, siltig sand med enstaka småsten.
413	Stensättning	5,2x4,4		L1984:1034. Beskrivn i KMR stämmer.		Skiss i anteckningsbok
426	Stensättning	3	0,3	Oregelbunden. Stenar 0,3-0,8 m st. Ligger dikt an A413.		Skiss i anteckningsbok
437	Stensättning	3	0,3	Rund, flack med kantkedja av 0,4-0,6 m st. stenar ligger i NV kring block 1,0x0,5 m st.		I N och Ö finns 2 markfasta block och några mindre stenar intill. De kan vara del av stensättningen.

Bilaga 3. Fyndtabell

Fnr	Material	Typ	Sakord	Del	Antal	Vikt/g	Beskrivning	Kontext	Lnr
1	Bergart	Flinta		-	1	7	Övrig, ev. barlast	A210, S206	L2025:492
2	Keramik	Rödgoods	Förnings- kruka	Handtag	1	14	Spjälkat handtag till förningskorg, oglaserad, tummad vågrand på båda kanter	A210, S206	L2025:492
3	Smälta			-	1	1	1,5 x 8 x 5 mm, korvliknande med luftbubblor	A218, S206	L2025:492
4	Lerklining		Lerklining			4	Gräslänkande avtryck, ett gruskorn synligt	A218, S206	L2025:492
5	Keramik		Kärl	Buk	1	9	Förhistorisk keramik, fragment med röd utsida. Tvärsnitt och insida svart. Magring med kvarts och glimmer	A320. S315	L2025:499
6	Bergart	Kvarts	Avslag		1	3		S266	L2025:498

Bilaga 4. Vedartsanalys

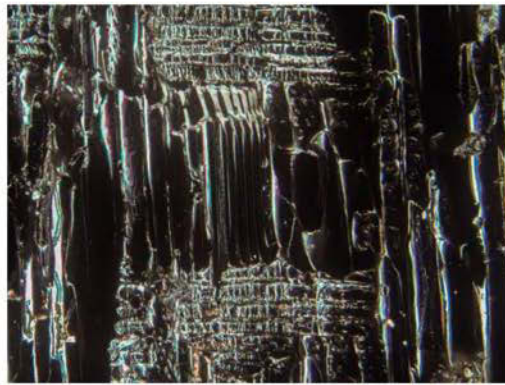
Antraco

vedartsanalys

Projektid 2844

Södermanland, Eskilstuna kommun, Husby-Rekarne socken, Husby-Rekarne 3:18_1

Lager, A218, PM227

Provet rensades från en liten mängd silt och sand. Träkolet av gran kom från en uppvuxen stam. Fragmenten av tall och bark var små. Gran valdes för datering.

Vikt (g)	Analyserad vikt (g)	Fragment	Analyserat antal	Bark	Gran	Tall
1,8	1,3	Över 100	50	1	47	2

UPPSALA
UNIVERSITET

Ångströmlaboratoriet
Tandemlaboratoriet

Kol-14 gruppen

Besöksadress:
Ångström Laboratoriet
Lägerhyddsvägen 1

Postadress:
Box 529
751 21 Uppsala

Telefon:
018 – 471 3124

Hemsida:
www.uu.se/centrum/tandemlab

E-post:
radiocarbon@physics.uu.se

Uppsala 2024-11-19

Nina Balknäs
Arkeologgruppen i Örebro AB
Radiatorvägen 11
702 27 ÖREBRO

Resultat av ^{14}C datering av träkol från Husby, Eskilstuna, Södermanland. (p 6332)

Förbehandling av träkol:

1. Synliga rottrådar borttages.
2. 1 % HCl tillsätts (10 h, under kokpunkten) (karbonat bort).
3. 1 % NaOH tillsätts (10 h, under kokpunkten). Detta steg upprepas tills den lösliga delen inte längre är mörkfärgad.

Löslig fraktion fälls genom tillsättning av konc. HCl. Fällningen som till största delen består av humusmaterial, tvättas, torkas och benämns fraktion SOL. Olöslig del, som benämns INS, består främst av det ursprungliga organiska materialet. Denna fraktion ger därför den mest relevanta åldern. Fraktionen SOL däremot ger information om eventuella föroreningars inverkan.

Före mätningen av ^{14}C -innehållet i acceleratoren förbränns det tvättade och intorkade materialet, surgjort till pH 3, till CO_2 -gas som i sin tur grafiteras genom en Fe-katalytisk reaktion. I den aktuella undersökningen har fraktionen INS daterats.

RESULTAT

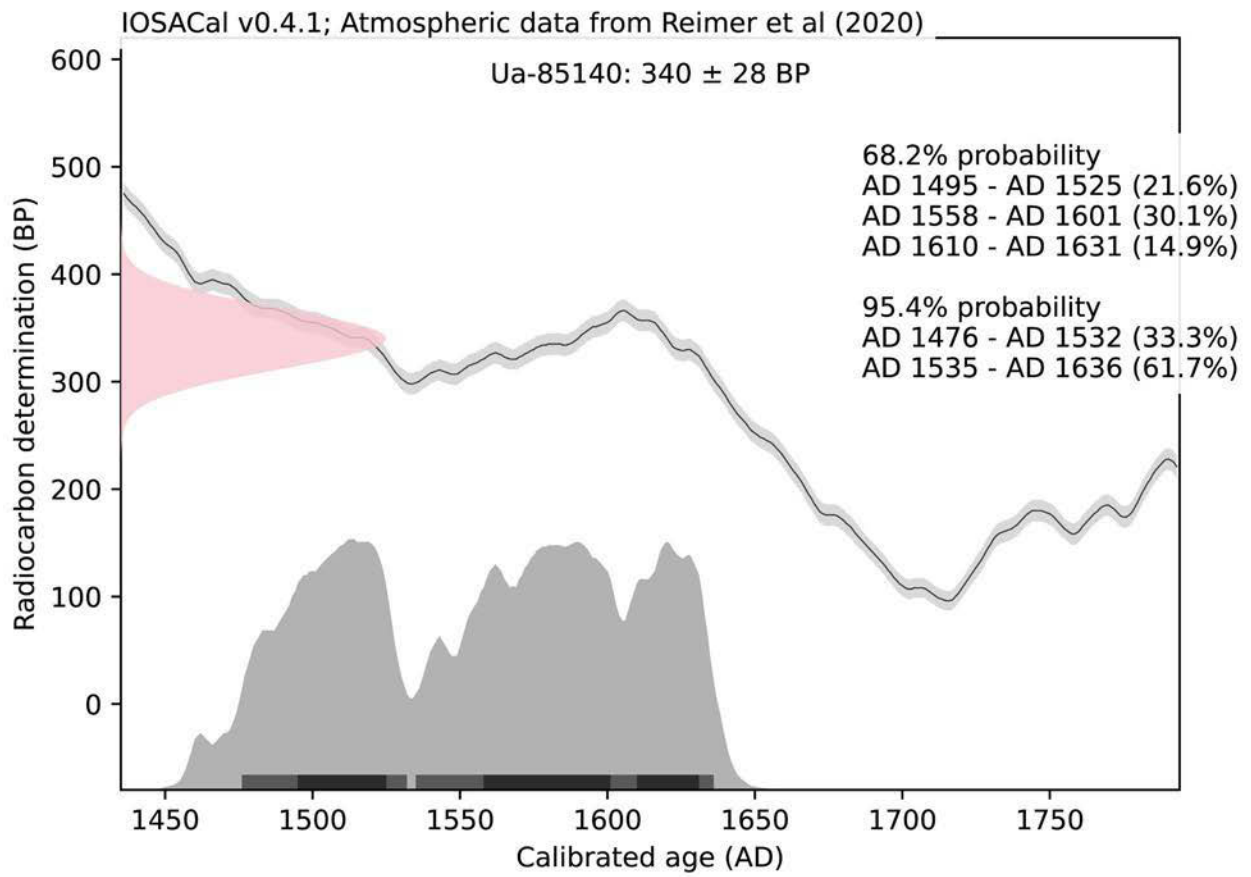
Labnummer	Prov	$\delta^{13}\text{C}\%$ V-PDB	^{14}C ålder BP
Ua-85140	Husby Rekarne A218 PM227	-22,0	340 ± 28

Med vänliga hälsningar

Melanie Melanie Mucke
2024.11.20
Mucke 09:46:45 +01'00'

Melanie Mucke/Daniel Primetzhofer

Kalibreringskurvor

Arkeologgruppen AB

RAPPORT 2025:04

